T.C. KONYA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR MÜDÜRLÜĞÜ

A. SEFA ODABAŞI

Dünden Bugüne Konya Türküleri

yayına hazırlayan

Doç. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK

KONYA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR MÜDÜRLÜĞÜ

A. SEFA ODABAŞI

DÜNDEN BUGÜNE KONYA TÜRKÜLERİ

yayına hazırlayan

Doç. Dr. Ali Osman Öztürk

Konya

1999

İsteme Adresi
İl Kültür Müdürlüğü - KONYA
Tel.: 0.332. 353 40 21 - 22

Dizgi/İç Düzen : Doç. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK
Ofset Hazırlık/Baskı : Arı Ofset Matbaacılık
Tel.: 0.332. 350 42 21

Bu kitap, Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü tarafından Başbakanlık Tanıtma Fonu katkıları ile bastırılmıştır.

ISBN 975 - 585 - 061 - 9

İ Ç İ N D E K İ L E R

SUNUŞ 4

ÖNSÖZ 5

I. A. S. ODABAŞI'NIN AKTARDIĞI TÜRKÜLER ÜZERİNE 7

1. Türkülerin Özelliği 8
2. Türkülerin Listesi 10
3. Konya Türkülerinin Aslını Bulmak Mümkün mü? 12

II. TÜRKÜ METİNLERİ 18

III. KONYA TÜRKÜLERİ ÜZERİNE 72

1. Konya Türkülerinde Çeşitleme 73
2. İki "Konyalı" 77
3. İki Sille ve Madam Türküsü 80
4. Cezayir Türküsü 83
5. Eski Konya'nın Hovardaları, Kızlı Kahveleri ve Meyhaneleri 86
6. Hovarda Türküleri 90
7. Konya'da Söylenen "Hovarda Türküleri" I 95
8. Konya'da Söylenen "Hovarda Türküleri" II 98
9. Konya'da Hovarda Türküleri III 105
10. Hovarda Türküleri ve Sille IV 108
11. Konya'da Söylenen "Hovarda Türküleri" V 112
12. Eski Konya Düğünlerinde Okunan İlahi ve Türküler I 116
13. Eski Konya Düğünlerinde Okunan İlahi ve Türküler II 121
14. Konya Manileri 125

IV. TÜRKÜLERİN VARYANTLARI 143

V. VARYANT TESPİTİNDE KULLANILAN KISALTMALAR 151

SUNUŞ

Türkü, bir melodi eşliğinde söylenen halk şiiridir. Türküler;

1) Konularına göre;

• Lirik (aşk, gurbet, hapishane, ninni, ağıt), Taşlama, Yergi, Güldürü, Anlatı (efsanevî, tarihî)

2) İşlevlerine göre;

• İş ve meslek, Tören (düğün, bayram, dinî, ağıt), Oyun ve dans, türküleri olarak sınıflandırılabilir.

Türk Halk Müziğinin kökeninin, beş tonlu (pentatonik) Orta Asya Müziği olduğu kabul edilir ve ikiye ayrılır.

a) Kırık Hava **b)** Uzun Hava

• Kırık Havalar; *ritmik melodilerden oluşan parçalardır.*
• Güftelerin türü adıyla; *koşma, varsağı, mani, destan, karşılama, semaî, divan ve kalenderî olarak anılır.*
• Uzun Havalar; *doğaçlama izlenimi veren, gerçekte ise kalıplaşmış melodilerden oluşan ritimsiz parçalardır.*

Sözlü parçaları seslendirmede hemen hemen her yörenin kendine özgü bir söyleyiş biçimi vardır. Buna "Ağız" denir. Hangi "Ağız" ile seslendirilirse seslendirilsin; Türk Halk Ezgileri genellikle eş bir içtenlik, yalınlık ve duyarlılığı yansıtır.

Halk türküleri ve müziği bizleri;
• Geçmişimizle buluşturur.
• Sevgiyle, sevgiliye bağlar.
• Anılara götürür.
• Tarihimize, kültürümüze bağlar.
• Dinlendirir, eğlendirir, coşturur.
• Barışa, dostluğa, kardeşliğe götürür.
• Dinçliğe, güçlülüğe ulaştırır.

Bu bakımlardan, değerli araştırmacı gazeteci ve yazar A. Sefa Odabaşı'nın *Dünden Bugüne Konya Türküleri* adlı bu kitabı hem yerel hem de ulusal kültürümüze katkı sağlayacaktır.

Konya İl Kültür Müdürlüğü

ÖN SÖZ

"Konya Halkbilimi"nde önemli bir yeri olan "Konya Türküleri" yüzyıllar boyunca sazlı toplantılarda, oturak âlemlerinde çalınmış çığrılmıştır.

Türküler, aslında saz eşliğinde söylenmek için bestelenmiş eserlerdir. Konya ve dolaylarında söylenip bestelenmiş türküler ilk zamanlarda sırf türküyü yakanın duygularının bir dürtü şeklinde anlatımı iken, sonraları birlikte yaşamanın ve eğlenmenin gereği olarak başkalarının da beğenisine sunulmuştur.

Konya musiki geleneğinde mevlevihanenin dışında halk arasında söylenegelen türküler, yazılı kaynaklara göre, "Sulu Kahve"de saz san'atkârlarının söylediği türkülerle başlar.

Konya'da söylenen türküler genellikle icracı san'atkârların söylediği evvelce bestelenmiş usta malı türkülerdir. Bazı hâllerde bu türküler icracılar tarafından değiştirilerek varyant (çeşitleme) şekline sokulmuştur.

Kitabımızda yayınlayacağımız türküler bundan 75 yıl önce derlenerek bir deftere geçirilmiş türkülerdir. Bu türkü defteri, satın aldığım bir takım kitaplar arasında kitaplığımıza mal olmuştur. Derleyenin kim olduğunu kanıtlayan bir işaret yoktur. Yalnız burada bir hususu belirtmekte yarar görüyorum ki, bu türküler bugün söylenegelen türkülerin değişmemiş ilk şekilleridir. Bu bakımdan bu türküleri yayınlamaktan büyük bir kıvanç duymaktayım.

Ayrıca, bu kitabın hazırlanmasında beni özendiren sayın Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Haşim Karpuz hoca ile kitabımızı yayına hazırlayan değerli hoca Doç. Dr. Ali Osman Öztürk Bey'e ve kitabın yayınlanmasına olanak sağlayan sayın Kültür Müdürümüz Osman Siviloğlu Bey ile yardımcılarına şükranlarımı sunarım.

Konya 1999

A. Sefa Odabaşı

I

AHMET SEFA ODABAŞI'NIN AKTARDIĞI TÜRKÜLER ÜZERİNE

Doç. Dr. Ali Osman Öztürk

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Beş Şehir*'indeki Konya ve Konyalı tanımının ne anlama geldiğini ben Konya'daki hizmetimin on beşinci yılında anlayabildim, dersem yanlış olmaz. Yıllar önce, şimdi müteveffa doktora hocam Prof. Dr. Wilfried Buch, ben Türk ve Alman halk türküleri üzerine tezimi yazarken, bana Konya'da otantik türküler ve türkü dostları bulabileceğimi hatırlatmış, ama ne yazık ki bunu ben yeterince değerlendirememiştim.

Alman Halk Türküsü Arşivi'nde 1990'da başladığım türkü arşivi projemde 1960 tarihli *Issız Yuvalar: Konya Türküleri* adlı kitabı da değerlendirmiştim. Benim için ilk sürpriz işte bu kitabın yazarı Konyalı Seyit Küçükbezirci ile tanışmak oldu. Rahmetli Mazhar Sakman ile tanışmak bana kısmet olmadı; ama kadim arkadaşı, türkü dostu ve araştırıcısı Süleyman Şenel aracılığıyla değerli oğlu M. Tahir Sakman'ı tanıdım. Yine S. Şenel sayesinde sevgili Nuri Cennet Bey ve daha sonra da Cenap Kendi Beyefendi ile tanıştık.

Konya'nın yaşayan türkü hazinesi değerli insanlarından biri de sayın A. Sefa Odabaşı'dır. Tanıyanlar bilir, O çok zarif ve narin bir Konya beyefendisidir. Bir kitap dostudur. Eski kitaplar ve yazmalar içinde Konya'ya ve Konya kültürüne ilişkin ne var ise toplar, eski yazıdan yeni yazıya aktarır; tasnif eder ve zaman zaman gazete ve dergilerde yayımlar.

Kendisini işte böyle türkü metinleri yayımlayan bir insan olarak tanıdım. Folklor, halk tebabeti, Konya tarihi, Konya çeşmeleri, eski Konya fotoğrafları vs. üzerine ondan bilgi almaya gelen nice araştırıcılar biliyorum. Ben de bu kervana türküler hakkında bilgilenmek için katıldım. Oğlu Yağmur

Odabaşı'nın sıcak kilimci dükkânında, çay eşliğinde gelişen sıcak sohbetlerinin tadı tarife gelmez. Anlattıkları aktarma değil, aksine yaşanmış olaylardır.

1. Türkülerin Özelliği

A. Sefa Odabaşı'nın aktardığı türküler, yukarıda da belirtildiği üzere, bir yazmadan (cönkten) kaynaklanır. Kendisi 70-80 yıl öncesinde yazıya geçirilmiş bu türkülerin bir kısmının öykülerini bilmektedir.

Burada yer alan türkü metinlerinin önemli bir özelliği olabildiğince yalın ve açık sözlü oluşlarıdır; halk edebiyatının diğer şubelerinde olduğu gibi, metinlerin, geriye doğru gittikçe daha dobra ve açık ifadelerle örülü olduğu görülür. Taşra insanının günlük yaşamında geçerli olan içtenlikli ve doğrudan söylemler bu metinlere yapısal olarak yansımıştır:

Değirmenin dengine,
(Dostum) Döner gendi gendine.
Oğlanın anahtarı,
(Dostum) Kızların firengine.

Bu tip türküler, toplumda var olan tabulara karşın psikolojik rahatlama sağlarlar. Günümüz için belki büyük ölçüde işlevini yitirmiş olan benzetmeler/mecazlar kuşkusuz eski dönemlerde daha önemliydiler. Duyguların kabul edilebilir bir düzlemde dile getirilebilmesi, ayrıca muhatap alınan kişilerin milliyeti ve dini ile de sağlanmaktadır. Aşağıdaki eski türkü, Konya türkülerinde sık rastladığımız "Urum güzellerinden" "Madam" diye hitab edilen Silleli bir "gavur" kızına yakılmış:

...
Susadım su isterim,
Bana çeşme gösterin (aman),
Çeşme beni kandırmaz,
Bal memeyi gösterin (aman).
Aman benim tavşanım aman
Akşam gel konuşalım aman aman of...

Bir başka Urum güzeli ise "Alime"dir. Bir Müslümanın bir Hıristiyan güzeline düşkünlüğü, bir başka yerde de dile getirdiğimiz gibi (bkz. *Türkü Yazıları*, Konya 1995, s. 113 vd. ve 123 vd.), kızın karşı konulamaz güzelliği ile gerekçelendirilir. Bu işte "kaderin parmağı" vardır, biçare âşık, her türlü sorumluluktan kendini sıyırmaya çalışır:

Bir Urum dilberi yaktı yandırdı beni,
Ben yandım aman aman,
Al yanaktan buse verdi kandırdı,
Aman aman Alime
Bak şu benim hâlime,
Üflen gelin yangına
Billâh kıyarım canıma of...

A. Sefa Odabaşı, türkülerini *Yeni Konya* ve *Yeni Meram*'da 1995-1998 yıllarında yayımlamıştır. Konya Ticaret Odası'nın yayımladığı *İpek Yolu: Konya Özel Sayısı*'nda dizinini hazırladığımız Konya türküleri içinde Odabaşı'nın aktardığı türküleri onun türkü defterindeki sıralamaya göre vermiştik (bkz. *İpek Yolu*, Mayıs 1998, s. 331-350). Aşağıdaki türkülerin sırası da aynı deftere göredir. Ancak daha sonra kendi eliyle yeniden yazıp bana verdiği türkülerin sayısı bir fazlasıyla 49

görünmektedir. Sefa Odabaşı, burada Konya türküsü saymadığı ürünleri de dahil ettiğini belirtiyor. Bence bu anlayış, aynı yerden kaynaklanan türküleri biribirinden ayırmamanın daha sonraki araştırmalar için yarar sağlayacağı düşünüldüğünden doğrudur. Ayrıca kaynak cönklerin olabildiğince tanıtılması, daha sağlıklı sonuçlara varabilmek için gereklidir.

2. Türkülerin Listesi

Sefa Odabaşı'nın defterindeki türküleri burada ilk dizeleri ile vermek istiyoruz. Dizelerin yanına ayrıca Odabaşı'nın türkü başlıklarını da ekledik; çünkü türküler bu başlıklarla bilinmektedir (Parantez içindeki numaralar defterdeki sıra numarasıdır):

Keten gömlek filfili yar (Keten gömlek) (l)
Atımı bağladım ormana yakın (2)
Bilmem hayal midir aman aman bilmem düş müdür? (3)
Çek deveci develerin yokuşa of (Develi) (4)
Hani benim elli dirhem şekerim (Konyalı) (5)
Çaya vardım taş buldum (Çaya vardım) (6)
Süpürgesi yoncadan (7)
Çek deveci develeri yokuşa (Aksaray develisi) (8)
Karaman'ın yoğurdu (9)
Yeşil olur gemilerin direği (10)
Şu derenin özünü edalım aman aman (11)
Suya düştü gülümüz (Madam) (12)
Çıktım dam başına kandil mi yanar? (Şerif Hanım) (13)
Eşme idi eşme idi (Kesik çayır) (14)

Yıldız akşamdan doğarsın (Yıldız akşamdan doğar) (15)
İstanbullu yârim (Menberi Havası) (16)
Yaylı geldi kapımıza dayandı (Sille Türküsü) (17)
Şu Sille'nin bağları beğim aman aman (Sille Türküsü) (18)
Bir gider de ben ardıma bakarım (Saffet Efendi) (19)
Tosun at yorulur gönül yorulmaz (Tosun at) (20)
Damdan düştüm dalgalanıyorum (21)
Mezar arasında harman mı olur? (Kâzımım) (22)
Eşmekaya'nın da kavakları da gölgeli (Eşmekaya) (23)
Emmiler emmiler vay anam Türkmen emmiler (Emmiler) (24)
Bileydim de Sungurlu'ya varmazdım (Şakir Efendim) (25)
Kara koyun yayılır (Eksik Türkü) (26)
Eğrim büğrüm Bermende'nin yolları (İsimsiz Türkü) (27)
Bindim kavak dalına (28)
Bir Urum dilberi yaktı yandırdı beni (Alimem Türküsü) (29)
Yağlığımda kişnişim var badem var (Uzun Hava: Parsanalılar çağırır (30)
Çeşmelerin bu mudur? (Cemilem) (31)
Meram bağlarıdır benim durağım (Meram Bağları) (32)
Mavi çizme geymiş koncu dizinde (Eksik Türkü) (33)
Ördeğim gölünde yüzmeye geldim (Eksik Türkü) (34)
Çıktım Koza'nın dağına (Kozanoğlu) (35)
Meram bağları benim bağlarım (Meram Bağları) (36)
İsfahan'da bir kuyu var (Acemlerin Muhabbeti) (37)
Söyletme beni derdim büyüktür (38)
Çıktım kiraz dalına (Hanende İbrahim Efendi) (39)
Söğüdün yaprağı narindir narin (Hüseyni Türkü) (40)
Kadife yastığım yok (41)
Hani benim sırma saçlı sevgilim (Konyalı) (42)
Turnam nerden geliyor aslım Maraştan (Turnam) (43)
Entarisi mum sırmadan (Kasap Türküsü) (44)
Ey gaziler biz bir gaz aldık (45)

Var varanın sar saranın (46)
Allah bir adama evlat verince (47)
Anamur çölleri yansın yıkılsın (48)
Ah çingenenin o sefası ne hoş olur (49)

Burada ilk dizeleri verilen türküleri, elinizdeki bu kitapta metinleriyle vermeye çalıştık. Kitapta türkülerin diğer varyantlarına, halen devam etmekte olan *Konya Türküleri Külliyatı Projemiz* çerçevesinde, değerlendirmeye aldığımız kaynakların elverdiği ölçüde gönderme yapılacaktır. Bu şekilde, Sefa Odabaşı'nın türkülerinin, Konya türkü literatürü içindeki yerini belirlemek için bir ipucu verilmiş olacaktır.

3. Konya Türkülerinin Aslını Bulmak Mümkün mü?

A. Sefa Odabaşı, bir yazısında Konya türkülerinin "otantiği"ni bulmak gerektiğini belirtir; buna göre bazı türküler "otantik", bazıları ise varyant'tır. Belirtmek gerekir ki, halk bilimi böyle bir ayrıma izin vermez. Uzman bir kurul oluşturarak, herkesin elindeki türküyü ortaya koyup, yaşlı kaynak kişiler bulmak biçiminde Odabaşı'nın önerdiği yöntemi kullansak bile, asla bir türkünün aslını bulamayız. Herkesin kullandığı ölçüt subjektif olacak, bulduğumuz türkü biçimi otantik değil sun'î bir sonuç olacaktır. Bu yöntem 1960'lı yıllarda Almanya'da örneğin Selma Hirsch tarafından denenmiş, ancak bilim adamları tarafından ciddiye alınmamıştır.

Bilindiği gibi "otantik" sözcüğü "geçerli, hakiki, inandırıcı" anlamlarına gelir. Türkü'nün "otantik" olanı da halk arasında "tedavül"de, yani dolaşımda olanıdır. Bu nedenle, varyantların her biri halktan, yani sözlü gelenekten derlendiği ölçüde, "otan-

tik"tir ve asıl metin olarak değerlendirilmeyi hakeder. Çünkü, her bir varyantın işlevi, söyleyenin psikolojik hâline, söylenen yerin de sosyolojik durumuna göre değişiktir.

Bugün, TRT repertuvarında bulunan türkülerin aslı, arşivlerdeki bir varyantın (bu genellikle ilk tespit edilen varyanttır) idealize edilmiş biçimine dayanır ve dondurulmuş bir resim gibidir. Türküler beğenildikleri hâlleriyle folklor ürünü olarak gösterilmişlerdir; yani satılan folklor ürünü hâline gelmişlerdir. Asıl otantik türkü, halk arasında bu hâliyle kalmaz, devamlı bir değişime uğrar; zaman ve mekânda yayıldıkça değişime uğraması, yeni varyantların oluşması kaçınılmazdır. Bunda endişelenecek bir şey yoktur. Yeni varyantlar oluştukça türküler canlıdır, yaşamaya, söylenmeye devam eder. Bugün örneğin Almanya'da, bildiğimiz anlamda, yani sözlü kültürden süzülen, intikal eden halk türküleri olmadığı için, varyant oluşumu da hemen hemen yoktur (burada yeni halk türküsü, halk anlatısı vs. tartışmalarını şimdilik dikkate almıyoruz).

Sonuç olarak; Konya türkülerinin otantiğinin tescil edilmesi gibi bir amaçla yola çıkarsak, hiç bir zaman hedefe ulaşamayız; çünkü türkü, masal, efsane gibi halk edebiyatı ürünleri ancak varyantlar halinde vardır. Alman Halk Türküsü Arşivi, bir halk türküsü için dosya açmak gerektiğinde en az iki varyantı önşart olarak görür. Bu da varyantın önemini ortaya koyuyor.

Sefa Odabaşı'nın kitabın sonuna eklediğimiz yazılarından birinde (bkz. "Konya'da Söylenen Hovarda Türküleri" IV, *Yeni Meram*, 23 Ağustos 1997) belirttiği ve ülkemizde yaygın olarak inanılan bir başka hususa daha burada değinmemiz gerekiyor. Odabaşı gibi, çoğu insan türkülerin "anonim" yakıldığı

sanısındadır. Almanya'da 20. yüzyılın başından beri yapılan araştırmalar gösteriyor ki, bu doğru değildir; yani türküler anonim yakılmaz. Aslında her türkü herhangi bir şairin (halk şairinin; bu anlamda anonimlik doğrudur) yaratmasına dayanır. Bu kişinin kimliği bazen şu ya da bu şekilde günümüze intikal eder; biz bunları şairleriyle birlikte anarız (örn. Karacaoğlan türküsü, Pir Sultan Abdal türküsü vb.). Çoğu durumda ise söz konusu şair unutulur; yalnızca türkü kalır. O da zaman ve mekân içinde yayıldıkça değişir, değiştikçe yeniden yaşam bulur.

Bu noktada Odabaşı ve birçok folklor gönüllüsünün karşı çıktığı değişim, şayet halk tarafından yapılmışsa hoşgörüyle karşılanır, değilse, yani adı belli bir türkücü veya her hangi bir kişi tarafından yapılmışsa kabul edilmez.

Şimdi neyin türkü olduğunu, neyin olmadığını bilirsek, o zaman sorunu bir ölçüde hâlledebiliriz. Bir kez TRT derlemeleri de dahil olmak üzere, bugün halk türküsü adına icra edilen çoğu ürün aslında halk ağzından derlenmiş malzemenin stilize edilmiş hâlidir. Müzik biliminin bazı ölçütlerine göre elde edilmiş genel kabule uygun türkülerimiz vardır repertuvarlarımızda. Halk türküsü aslıyla ancak halk içinde yaşar. Bizim elimizdeki ise onun bir anlık fotoğrafıdır; biz bu fotoğrafı görmek istediğimiz şekli alana dek rötuşlarız. Öyle zamanlar olmuştur ki, bu rötuşlu fotoğrafa uymayan yeni derlemeleri "o yörenin tavrına uymadığı" gerekçesiyle ayıklamışızdır ya da ilgili kaynak kişiyi o yöreyi temsil edemediği iddiasıyla göz ardı etmişizdir.

O halde varyantlar hâlinde (eskiden okuması yazması olmayan, dolayısıyla sözlü iletişime muhtaç) halktan, bir başka

deyişle sözlü gelenekten tespit ettiğimiz ezgili manzum ürünler halk türküsü ise, varyantlar sayısınca ortaya çıkabilecek değişimi öncelikle hesaba katmalıyız, bu bir. İkincisi, sözlü gelenekten kaynaklanmayan, yani herhangi bir kişinin söylediği türküde tespit edebileceğimiz değişiklik ise folklorun değişken karakterine aykırı düşmez; ancak ortaya çıkan ürünü, tamamen olmasa da halk türküsü kimliğinden uzaklaştırır. Olsa olsa ana malzemesi türkü olan, adını nasıl koyarsak koyalım, yeni bir uyarlama, aranjman vs. söz konusu olur. Pazar, satış vs. kaygısı ile türküyü şu veya bu şekilde değiştirdiği için şarkıcılara kızamayacağımız gibi, onlar da "hakikî" halk türküsü söylediklerini iddia edemezler. Halk bilim neyin otantik değişiklik olduğunu, neyin olmadığını tespit etmekle görevlidir, söz konusu değişikliğin de karakterine göre nazire mi, yeniden yaratma mı, parodi mi, her ne ise ortaya koymalıdır. Değişiklikten korkumuz nerden kaynaklanıyor? Gün gelir de bir kişinin yaptığı değişiklik sözlü geleneğe geçer ihtimalinden mi yoksa yapılan değişiklik genel edebe, anlayışa, geleneğe aykırı düşmesi tehlikesinden mi?

Bu noktada "halk" dediğimiz kitlenin zevkine güvenmemiz gerekiyor. Bildiğimiz anlamda türkü kavramına uymayan gelişmeler olacaksa, o zaman oturup "türkü"yü yeniden tanımlamak zorunda da kalabiliriz. Buna hazırlıklı olmalıyız. Herşeyi etkileyen "değişim rüzgârı"ndan türküler de gerektiği kadar paylarını kesinlikle alacaktır, çünkü Odabaşı'nın deyişiyle, türküler kimsenin malı değildir", ama herkesin malıdır. O halde "herkes bildiğini okuyacaktır"!

Odabaşı'nın varyantlarını yayımlayarak karşılaştırma imkânı sağlamak yöntemi de doğru bir yoldur. Varyantların en

eskisinden başlayarak değerlendirilmesi ise modern halk bilimine uygun bir çalışma yöntemidir. Ancak uzmanların doğru güftelerin bulunması konusunda yapabilecekleri bir şey yoktur. Çünkü bu "çok zor" değil, imkânsızdır. "Doğruya yakın güfteler"in bulunması ise gerçek halk türküsü tartışmalarının ilgi alanına girmez, aksine türküyü satan, bundan kazanç sağlayan kişilerin sorunudur.

Folklor eğer falanca kıstasa göre söylenen ya da anlatılan ürünlerden oluşsa idi, folklor olur muydu? Halk bilimin bu tür ürünlere nasıl baktığını bir an için unutarak, istediğiniz doğrultuda ürünler yaratabilir, bunları halka takdim edebilirsiniz. Ama artık halk biliminin kapısından çoktan çıkıp, başka alanlara, örneğin filoloji ya da edebiyat alanına girdiğimizi farketmemiz geç olmayacaktır.

Sefa Odabaşı'nın aktardığı türküler ağızdan derleme değildir. Bu özellik ise türkülerin değerini düşürmez. Türkülerin alındığı yer (1 adet cönk, türkü defteri) yazılı bir kaynak sayılır. Avrupa'da 1990'lı yılların araştırma konularından biri sözlü gelenek ile yazılı geleneğin biribiriyle karşılıklı ilişkisi idi. Bu araştırmalarda bizim, halk bilimi sözlü gelenekten kaynaklandığı şeklindeki masumane inancımız masaya yatırılıyor ve yazılı kaynakların sözlü kültürün oluşmasına ne ölçüde katkıda bulunduğu, belgelerle ortaya konulmaya çalışılıyordu. Konya türküleri söz konusu olunca, örneğin yakın tarihten Âşık Şem'î'nin Konya Medhiyesi'nde olduğu gibi, yazılı ürünlerin sözlü geleneğe geçmesi daha bir ayrıntılı ve başka örneklerle araştırılabilir. Konya Baranalarının repertuvarında yer alan türkülerden, özellikle Eski Türkçe sözcükler içerenler bu bakımdan ilginç birer malzeme olarak değerlendirilmelidir.

Bunun ötesinde; sözlü gelenekten derlenip yazıya geçirilen türküler, yazılı olarak (tekrar sözlü geleneğe geçmenin yanında) bu şekilde de yaşamlarını sürdürürler ve şimdiye dek olduğu gibi, bunlara sözlü kültür ürünü muamelesi yapılır. Konya'da, özellikle türkücüler arasında gördüğümüz "benim türküm daha doğru!" tartışması işte bu noktada anlaşılabilir. Örneğin sevgili Nuri Cennet'in okuduğu ve yazılı olarak tespit ettiği türkülerin en doğru sayılmasının en mantıklı ölçütü ve gerekçesi mevcut varyantların eldeki bu yazılı örneklerle karşılaştırılmasıdır. Bu kalıba uymayanlar yanlış sayılacak, uyanlar (yani aynı olanlar) doğru kabul edilecektir.

Türkü araştırıcılarının üzerinde durduğu "şehir muhiti halk musikisi" çerçevesinde yürütülecek çalışmalarda, sanıyorum, yazılı belgelerin sözlü geleneğe etkisi hususu üzerinde durulmalıdır. Bunun bize sağlayacağı yarar, geç dönem halk edebiyatının kaynaklarının anlaşılması olacaktır.

Son olarak, burada yer verilen türkülerin hepsinin Konya türküsü olmadığı gibi, Konya türkülerinin sayısının da bu kadar olmadığını belirtmek isteriz.

A. Sefa Odabaşı ve Ali Osman Öztürk

II

TÜRKÜ METİNLERİ

1. KETEN GÖMLEK

Keten gömlek filfili yar,
Nerden aldın bu dili yar yar?
Aman hanım aman hanım,
Şirvaneli hanım ortaboylu elvanlı hanım,
Bu dil buranın değil İstanbul'un dili.

Amanın hanım amanın hanım,
Şirvanlı hanım orta boylu elvanlı hanım.

Güz günü harman olur mu?
Güzele derman olur mu?
Oğlan yangın kız yangın,
Onlara derman olur mu?

Aman hanım şirvanlı hanım,
Orta boylu elvanlı hanım.

Keten gömlek dize dek hanım,
Kalk gidelim bize dek.
Keten gömlek diz kaytan hanım,
Gezerim dükkan dükkan aman.

Şirvanlı hanım orta boylu elvanlı hanım,
Aman aman şirvanlı hanım.

Karpuz kestim yer misin?
Kız bana gelir misin?

Aman hanım şirvanlı hanım,
Keten gömlek dizedek hanım,
Kalk gidelim bize dek.

2. ATIM I BAĞLADIM

Atımı bağladım ormana yakın.
Yunan kurşunundan kendini sakın.

Vur kamayı kanım aksın aşağı,
Yaman olur Hotamış'ın uşağı.
Serbest olur şu Konya'nın uşağı.

Atımı bağladım nar ağacına.
Perçemim dolaştı gül ağacına.

Vur kamayı kanım aksın aşağı,
Yaman olur Hotamış'ın uşağı vay.
Serbest olur şu Konya'nın uşağı.

Osman'ın bindiği yaldızdan eğer,
Her gelen kurşun Osman'a değer.

Vur kamayı kanım aksın aşağı,
Yaman olur Hotamış'ın uşağı.
Serbest olur şu Konya'nın uşağı.

3. BİLMEM HAYAL MİDİR

Bilmem hayal midir aman aman bilmem düş müdür? (2)
Mektubun gelmiyor aman aman yollar kış mıdır?
Yürü sürmelim yürü, yürü kaküllüm yürü.

Aksinne'ye vardım aman aman koyun yaymaya,
Aklıma geldi aman aman beni döğmeye.
Yürü sürmelim yürü, yürü kaküllüm yürü.

Ehl-i aşk olanın yüzü yerdedir aman aman,
Benlik davası aman aman aşka perdedir.
Yürü sürmelim yürü, yürü kaküllüm yürü ah!

Hamama giderken aman aman bohcam tutuştu,
Uçkurum kırıldı aman aman şalvarım düştü.
Yürü sürmelim yürü, yürü kaküllüm yürü.

Bir eli kaseli aman aman bir eli taslı,
Bir tanem uslu aman aman bir tanem deli ah!
Yürü sürmelim yürü, yürü kaküllüm yürü.

İki derviş geldi aman aman Şam'dan eşkarı. (2)
Taramış zülfünü aman aman vermiş tımarı.
Yürü yürü sürmelim bir tanem yürü.

İki derviş gelir aman aman postu arkasında,
Keramet nişanı aman aman var hırkasında.
Yürü sürmelim yürü, yürü kaküllüm yürü.

4. ÇEK DEVECİ

Çek deveci develeri yokuşa of,
Bal memeler bir birine tokuşa.
Ben yandım aman develi al al yanaklım.

Kiraz dudaklım öpmeye nazik,
Sıkmış kolların altın bilezik of.

Develi giderse ben de gidiveririm,
O kız uğruna bir kan iderim of.
Develi densiz gerdanı bensiz of.
(Tekrar)

Devem yüksek atamadım kilimi of,
Susadıkça ver ağzıma dilini.
Aman develi gerdanı bereli,
Yandım develi aman develi.

Develi kız kapılara yan girer,
Hovardası Konya'lıya şan verir.
Ben yandım al al yanaklım kiraz dudaklım.

Devem yüksek atamadım urganı of,
Susadıkça ver ağzıma gerdanı ben yandım aman.

Devem yüksek atamadım urganı,
Üşüdükçe çek üstüme yorganı.

5. HANİ YA DA BENİM

Hani ya da benim elli dirhem Seher'im, (şekerim?)
Sarhoş ol da ben kahrımı çekerim.

Yürü kızım yürü Konyalım yürü,
Aldattılar bizi vermediler kızı,
Yanağında duruyor dişlerimin izi.

Hani ya da benim elli direm sucuğum,
Konyalıdan oldu benim çocuğum.

Hani ya da benim elli direm yoğurdum,
Konyalıdan oğlan çocuk doğurdum.

Of hani ya da benim elli direm bastırmam,
Konyalıdan başkasına bastırmam.

İstanbul'dur benim asli vetanım,
Gel Konyalım birer tane atalım.

Of hani ya da benim elli direm ırakım,
İçeyim de def olsun şu meragım.

6. ÇAYA VARDIM

Çaya vardım taş buldum,
Hatemime kaş buldum. (Hepsi tekrar)
Mavilim hopla, hopla al beni koynunda sakla
Aman beni koynunda.

Çaylar susuz olur mu?
Dibi kumsuz olur mu? (Tekrar)
Opla mavilim opla,
Al beni yanında sakla,
Aman gel beni koynunda.

Aman çaya vardım çay kıllı,
Şimdi ki kızlar akıllı.
(Nakarat)

Of harmana vardım uğradım,
Ayrana hıyar doğradım.
Mavilim opla al beni koynunda sakla,
Aman aman koynunda.

Harman yeri yaş yeri,
Aman yavaş yürü boş yürü.

7. SÜPÜRGESİ YONCADAN

Süpürgesi yoncadan,
Gayet beli inceden. (Hepsi tekrar)
Şaşırdık yeni şeylerden,
Dağlara düşürdük.

Vay bana vaylar bana,
Su vermez çaylar bana.
Alim şaşırttı beni,
Dağlara düşürttü beni. (Bu mısra tekrar)

Tespihimin mercanı,
Neren ağrır hey canım?
Meram'daki bağını,
Satıb savun harcanın.
Alim şaşırttın beni,
Dağlara düşürttün [beni].

Derviş geldi hoş geldi,
Bendi bağlar su geldi,
İllere düğün bayram,
Bize haktan bu geldi.

Alim şaşırttın beni,
Nire düşürttün beni.
Dağlara düşürttün beni.

Harman yeri yarıldı,
Baban bana darıldı,
Ne darıldın hay baba
Elin puştu sarıldı.
Alim şaşırttın beni.

8. ÇEK DEVECİ (AKSARAY DEVELİSİ)

Çek deveci develeri yokuşa,
Yandım aman aman yokuşa of.
Bal memeler bir birine tokuşa.
Devesinin burnu elvan çıkak (çılkak?)
Devesine kurban olduğum aman,
Edasına kurban olduğum aman.
Uzamışsın hey sevdiğim,
Dal gibi de aman aman yar dal gibi,
Gelin geçen selam vermen,
İl gibi de aman il gibi.
Devesine kurban edasına kurban olduğum aman.

Oh iremedim vefasına dünyanın da,
Aman aman dünyanın,
Haydi haydi aman dünyanın aman,
Bülbül konmuş serayına Konya'nın da,
Yandım aman Konya'nın.

Gel develi gelir hoppa develi (Tekrar),
Devesinin burnu da elvan çıkak,
Aman yandım yar çıkak,
Devesine kurban edasına kurban olduğum aman,

Çek deveci develerin sulansın yandım aman,
Akan çeşmelerin suya bulansın,
Bulansın da yandım aman bulansın,
Devesinin çanına, yanağının benine kurban olduğum.

9. KARAMAN'IN YOĞURDU

Karaman'ın yoğurdu,
Maram seni nasıl ana doğurdu,
Seni doğuran anne bal ile mi yoğurdu?
İngindir dereli,
Aman bilmem nereli?

Muharrem Ezder (1999)

10. YEŞİL OLUR GEMİLERİN DİREĞİ

Yeşil olur gemilerin direği,
Çatal mı olur hovardanın yüreği,
Yeşilim gel yeşilim yeşilim gel gel,
Portakalım gel, Bir tanem gel.

Aba da bir diba da bir giyene,
Güzel de bir çirkin de bir sevene,
Aman portakalım gel portakalım gel,
Yeşilim gel aman gel Aliş'im gel.

Kapı ardına asa koydum eleği,
Annesinin kömür gözlü meleği,
(Nakarat)

Yeşil ördek gibi gölde çimerken,
Ölmüşüm ak gerdanı emerken.
Portakaldır rakıların mezesi,
Annesinin yeşil gözlü tazesi aman.
(Nakarat)

11. ŞU DERENİN ÖZÜNÜ

Şu derenin özünü edalım aman aman,
Kıramadım buzunu,
Ustan kim idi kim idi?
Akşam gelen kim idi.
Ustan berber Şakir'di.

Of aldım Çerkez kızını,
Edalım aman aman,
Çekemedim nazını. (Tekrar)
Ustan kimdi kimdi?
Aman aman Berber Şakir'di ah.

Bir taş attım tarlaya,
Aman aman aman,
Tarlada kuşlar parlaya. (Nakarat)
Ustan kimdi kimdi aman,
Akşam gelen Berber Şakir'di ah.

Dama serdim nohudu aman,
Kim okudu kim yazdı?
Ustan kimdi kimdi aman,
Ustan Berber Şakir'di,
Akşam gelen güzel oğlan of.

Şu derenin armudu edalım edalım aman aman,
Annen baban var mıdır?
(Nakarat) (İkinci kıta tekrar)

12. SUYA DÜŞTÜ GÜLÜMÜZ (MADAM)

(Eski bir Silleli gavur kızına yazılmıştır)

Suya düştü gülümüz,
Ötmüyor bülbülümüz aman. (İkinci mısra tekrar.)
Ne kadar güzel olsa,
Geçer dahi ömrümüz. (İkinci mısra tekrar.)
Aman aman hoş geldin,
Elinden şişe boş geldin,
Konya'ya sarhoş geldin aman.

Susadım su isterim,
Bana çeşme gösterin aman,
Çeşme beni kandırmaz,
Bal memeyi gösterin. (Böyle tekrar eder.)
Aman benim tavşanım aman,
Akşam gel konuşalım aman aman of.

Camdan baktığın yeter aman,
Ciğerime yaktığın yeter aman aman,
Gel sarılalım yatalım aman,
Hatırlar yıktığın yeter.
Aman Madam hoş geldin,
Elinde şişeler boş geldin aman,
Konya'ya sarhoş geldin aman.

İki dalda bir kiraz aman,
Biri al biri beyaz aman,
Katip kölen olayım aman,
Bir güzel de bana yaz aman.
Aman Madam hoş geldin aman,
Elinde şişeler boş geldin aman.

13. ÇIKTIM DAM BAŞINA (ŞERİF HANIM)

Çıktım dam başına kandil mi yanar?
Öksüzün başına devlet mi konar?
Aman aman Şerif Hanım,
Akşam gel de konuşalım aman.

Of havalar bulutlu kar mı yağacak?
Aman edalım aman sürmelim,
Sağ gözüm seyriyor hapısmı olacam,
Aman aman Şerif Hanım aç rupeli perişanım,
Akşam gel de konuşalım.

Ah gider oldum il başıma çevrildi,
Gitme diye yar boynuma sarıldı.
Aman. (Nakarat)

Of menevişim açılır menevişi dağıttım,
Arzum kalmadı toprağında daşında,
Aman aman Şerif Hanım, rupeli aç perişanım.

14. EŞME İDİ EŞME İDİ (KESİK ÇAYIR)

Eşme idi eşme idi,
Gelen atlı beşmiydi?
Ala gözlü Çerkes oğlu,
Martininiz boş mu idi?
Aman aman beğim gelsin beğim,
Nice gelmen sarhoş yarim?

Kıratım bağdan boşandı,
Silahımı iller kuşandı. (Tekrar)
Hain oğlan vurdu kamayı,
Kanlarım yerlere boşandı of.

Ezmeyinen ezmeyinen,
Nolur gurbet gezmeyinen?
Mezarımı derin kazın,
Gümüş saplı kazmayılan.

Aman beğim gelsin beğim,
Nedi gelmez sarhoş yarim.

İnce çayır biçilir mi?
Sular soğuk içilir mi? (Tekrar)
Bana dirler yardan vazgeç,
Yar dadlı olur geçilir mi?

Yeşil çadırlar kuruldu,
İçinde demler sürüldü.
Arefe günü bayram günü,
Kardaşım Osman vuruldu.
Aman ağam gelsin ağam,
Kıyma bana yiğit ağam. (Kozanoğlu makamında söylenir.)

15. YILDIZ AKŞAMDAN DOĞARSIN

Yıldız akşamdan doğarsın,
Ah doğar havaya ağarsın,
Aman hey sunam hey,
Bilirim kız oğlan seversin.
Mavi yıldız sarı yıldız,
Kanlı mı oldun kanlı zalim,
Dön dön Ali'm dön.

Ildız ıldızın saçağı,
Belinde hünkâr pıçağı,
Yedi dağın bir çiçeği.
Mavi yıldız sarı yıldız,
Kanlı oldun kanlı da zalim,
Dön dön Ali'm gel,
Gel gel Ali'm gel. (Son iki dize tekrar)

Yıldız akşamdan doğarsın,
Doğar havaya ağarsın of.

16. İSTANBUL'LU YARİM (MENBERİ HAVASI)

İstanbul'lu yarim,
Aman bülbül kafesli yarim, (Tekrar)
Çek elini koynumdan,
Benim sürmeli yarim.

Menberi de dudu menberi aman,
Al başından çenberi,
Burçak burçak terliyor aman,
O kızın memeleri aman aman of.

Kayalar buz bağladı,
Avcılar iz bağladı.

Menberi de hanım kızım menberi,
Al başından çenberi,
Burçak burçak terliyor,
O kızın memeleri aman aman of.

Bir sazım var bağlama,
Aman gidiyorum ağlama.

Menberi de hanım kızım menberi,
Al başından çenberi,
Of.

Kalenin burcu musun?
Dil bilmez gürcü müsün?
Menberi de hanım kızım menberi,
Al başından çenberi.

17. YAYLI GELDİ KAPIMIZA DAYANDI (SİLLE TÜRKÜSÜ)

Yaylı geldi kapımıza dayandı,
Allı gelin odasından uyandı, (İki mısra tekrar)
Necib'in annesi nasıl dayandı,
Kafir nalbant nice kıydın canıma,
Bu katillik kalmaz senin yanına. (Tekrar)

Vara vara iki sokak arası,
Yaktı beni kör Şükrü'nün kaması,
Kama değil bende mavzer yarası.
Kafir nalbant nasıl kıydın canıma,
Bu katillik kalmaz senin yanına. (Tekrar)

Vara vara iki sokak kavuşa,
Elden ayak götürdüler koğuşa, (Tekrar)
İfademi verdim Hilmi Çavuş'a,
Kafir nalbant nasıl kıydın canıma canıma,
Bu katillik kalmaz senin yanına.

18. ŞU SİLLE'NİN BAĞLARI (SİLLE TÜRKÜSÜ)

Şu Sille'nin bağları beğim, aman aman aman,
Ders veriyor hocaları, aman aman aman. (Tekrar)

Şu Sille'nin ufak tefek taşları aman aman,
Serbest bağlar kuşakları,
Hilale de benzer şu yavrumun kaşları.

Bayram gelsin kınalar yakayım eline beğim,
Sen salın da ben boynuna bakayım, aman aman aman.

Şu Sille'den gece geçtim beğim, aman aman aman,
Acı dadlı sular içtim aman aman aman.

Evlerinin önü zeytin ağacı, aman aman aman,
Dökülür yaprağı kalır ağacı aman aman aman.

Evlerinin önü yüksek kaldırım, aman aman aman,
Canfes şalvar sıkmış beyaz baldırın, aman aman aman.

19. BİR GİDER DE BEN ARDIMA BAKARIM (SAFFET EFENDİ ya da ÇELEBİ SAFFET)

Bir gider de ben ardıma bakarım,
Ben yandım aman, amanın aman sürmelim,
Ala gözlüm kanlı da yaşlar saçarım.
Aman, aman, aman Saffet Efendi.

Güvercinim baş ucumda yayılır,
Ben yandım aman aman sürmelim, (Tekrar)
Güzeli görünce fikrim dağılır.
Aman, aman, aman Saffet Efendi aman aman.

İğme yüzünü bahar gelir gün gelir,
Onlar bezme az gelir aman aman,
Ben dayanamam küçücüksün inanamam.

Ulu kuşun havada olur oyunu,
Ben yandım aman aman,
Değme şahan illere vermez payını,
Aman aman Saffet Efendi.

Kız oğlana yandı,
Aman aman hanım cama dayandı,
Yarim uykulardan uyandı of.

Yiğin at gibi çarpma başını,
Ben yandım aman aman sürmelim,
Taze gelin gibi yıkma kaşını,
Aman aman Saffet Efendi.

Bahar gelir güz gelir,
Onlar bezme az gelir aman aman,
Ben dayanamam küçücüksün,
İnanamam of.

Gider oldum il başıma çevrildi, (Tekrar)
Aman aman bir danem,
Gitme diye yar boynuma sarıldı,
Bize kısmet gurbet elden verildi,
Aman aman Saffet Efendi.

Konya Halkevi'inde türkülü bir toplantı

Soldan: Musa Saz (Cura), Fındık Hüseyin (Divan Sazı), Silleli İbrahim Berberoğlu (Divan Sazı), Topal Murat Tiftik (Cura), Çopurun Seyit Mehmet (Divan Sazı), Bartınlı Muzaffer (Divan Sazı), Mevlid Belgen (Cura). Ayaktakiler: Mimar Şehabettin Uzluk (Bıyıklı) ve müzik hocası Arip Şahap.

20. TOSUN AT YORULUR GÖNÜL YORULMAZ

Tosun at yorulur gönül yorulmaz,
Uyanık sevdalara çare bulunmaz, (Tekrar)
İl oğlu bulunur kardaş bulunmaz,
Eyvah bana yazık sana sevgilim. (Tekrar)
Kara gözlüm ne bakarsın kapıdan,
Sensin beni doğru yoldan sapıtan of.

Tosun atın iyisine binilir,
Çayırlık çimenlik yerde inilir.
Kara gözlüm ne bakarsın kapıdan,
Sensin beni doğru yoldan sapıtan.

21. DAMDAN DÜŞTÜM DALGALANIYORUM

Damdan düştüm dalgalanıyorum ben,
Yeni yeni sevdalanıyorum ben,
Of değirmenin taşına aman,
Neler geldi başıma dostum,neler geldi başıma.
On yedi benlim geliyor,amanın girmiş ondört yaşına,
Hadi yallah dostum dalgalanıyorum,
Yeni yeni sevdalanıyorum.

Değirmenin oluğu dostum,
Söğüttendir söğütten,
Genç kızların memesi,
Koca karıların memesi,
Sümüktendir sümükten.

Değirmenin dengine, dostum,
Döner gendi gendine. (İkinci mısra tekrar)
Oğlanın anahtarı dostum,
Kızların firengine.

Ben gine düştüm dalgalanıyorum ben,
Değirmenin kavağı dostum,
Kavaktandır kavaktan,
Genç gızların memesi dostum,
Kaymaktandır kaymaktan.
Ben gine düştüm dalgalanıyorum,
Ben aman gine sevdalanıyorum,
Ben gine şarap içtim dalgalanıyorum,
Aman aman coştum dalgalanıyorum.

22. MEZAR ARASINDA HARMAN OLUR MU (KAZIMIM)

Mezar arasında harman mı olur, (Tekrar)
Kama yarasına annem derman mı olur?
Aman kamayı sokan da insan mı olur?
Amanın Kazım'ım yandım elinden,
Aman aman Kazım'ım ben yanıyorum ben ölüyorum.

Mezar arasında kanlı kasaplar,
İnsan sevdiğine annem kama mı saplar?
Cenazem gidiyor seyredin ahbablar.
Aman aman Kazım'ım ben yanıyorum,
Şu karanlık gecelerde can veriyorum.

Evimizin önü Kıbleye karşı,
Dil versin söyleyin kabrimin taşı,
Aslanım Kazım'ım hovardalar başı.
Aman Kazım'ım yandım elinden,
Karanlık geceler can veriyorum.

23. EŞME KAYA'NIN KAVAKLARI GÖLGELİ

Eşme Kaya'nın kavakları gölgeli,
Yil vurdukça denizleri dalgalı aman aman.
O yarimin de gücücükten başı gavgalı,
Benleri, benleri aman o yarimin benleri,
Benleri aklıma gelir ağlarım aman,
Benleri aklıma düşer ağlarım of.

Karşıdan geliyor üç beş kıratlı,
Var mı içinizde yar aman Mehmet adlı of of,
Gendi gücük ama dili pek dadlı,
Benleri aman aman yarimin benleri,
Benleri aklıma düşer ağlarım.

Karşıdan geliyor bir beylik deve,
Ağzında dikeni yer geve geve aman of,
O yarim de akşamdan gelmez eve.
Benleri benleri aman,
O yarimin benleri benleri aklıma düşer ağlarım
(Tekrar)

24. EMMİLER EMMİLER

Emmiler emmiler vay anam Türkmen emmiler,
Vay anam Türkmen emmiler vay anam,
Uzun uzun entarili salma yenliler. (Tekrar)
Hep oraya dolmuş delikanlılar vay anam,
Ni diyelim, ağlışalım kimlere söyleyelim,
Yazımız karalı vay anam ciğerimiz bereli of.

Kaleden kaleye vay anam urgan gererler vay anam
(Tekrar) vay anam,
Urganın üstüne yorgan sererler aman yorgan sererler,
Ah çelebi çelebi vay anam Osman Çelebi vay anam.
(Tekrar)

Bir oğlum olsa da versem hocaya,
Okuya okuya geçse heceye vay anam.
Buna canlar mı dayanır karanlık geceler aman,
Ne diyelim ağlayılım kimlere söyleyelim,
Yazımız karalı vay anam ciğerimiz bereli.

25. BİLEYDİM SUNGURLU'YA VARMAZDIM (ŞAKİR EFENDİM; YOZGAT TÜRKÜSÜ)

Bileydim de Sungurlu'ya varmazdım,
Gafil olub da martinimi vermezdim,
Sol yanımdan vurulmasaydım belki ölmezdim.
Vuruldum sol böğrümden kanlar akar,
Şimdi validem, pederim yollara bakar of.

Atımı bağladım nar ağacına,
Perçemim dolaştı gül ağacına. (Tekrar)
Kara gözlüm kaküllüm gel yamacıma.
Efendim efendim Şakir Efendim,
İfademde yardım eyleyin bana of.

Üskülüp üstünden kalktı bir bulut,
Ana ben gidiyorum sen beni unut,
Asmaya götürdüler bi baba yiğit,
Allah aşkına öldürmen beni,
Turhanım gelmeden kaldırman beni,
Efendim efendim, Şakir efendim,
İfademde yardım eyleyin bana.

26. EKSİK TÜRKÜ

Kara koyun yayılır,
Saçakları sayılır,
Geçme güzel karşımdan,
Seni gören bayılır.

Günümüz Konya Baranalarından biri

Soldan: Ali Üretti, Yasin Bağcı, Ali Korkal ve Muharrem Ezder.

27. EĞRİM BÜĞRÜM BERMENDE'NİN YOLLARI

Eğrim büğrüm Bermende'nin yolları,
Kardan beyaz küçük hanımın kolları,
Pek naziktir şu yavrumun dilleri.
Aman Allah yoksa ölecek miyiz?
Ölmeden sılayı görecek miyiz of.

Mailim de kaşlarına mailem,
Ayda yılda bir selamına kayilem,
Senin gibi erkeğin dengi değilem.
Aman [Allah] yoksa ölecek miyiz,
Ölmeden sılayı görecek miyiz?

Kel Emin'i de şurada vurdular,
Üleşini de boz merkebe sardılar,
Akşehir'e de karalı haberi saldılar.
Aman Allah yoksa ölecek miyim?
Ölmeden sılayı görecek miyim?

Esdi, saki bülbül esdi yilleri,
Ol bahar da açıldı gülleri of.
Pek nazik de o yarimin dilleri.
Aman Allah yoksa ölecek miyim?
Ölmeden sılayı görecek miyim?

28. BİNDİM KAVAK DALINA

Bindim kavak dalına,
Gittim Urum iline aman aman aman,
Bir tanem aman aman aman.
Urum ilinin kızları,
Sürmeli olur gözleri aman aman aman,
Bir tanem aman aman.

Şarap içtim destiden,
Kimimiş bana kasteden,
Aman aman edalım,
Ahretin mamur olsun,
O kızı da bana dost eden.
Aman aman aman amanın aman.

Kavaklar gazellendi,
Altına güzel indi,
Bir öptüm bir ısırdım,
İmanım tazelendi. (Tekrar)
Aman aman sürmelim aman,
Bir tanem aman aman.

Kavakta gazel olmaz,
Her evde güzel olmaz,
Yari güzel olanın,
Başı sevdasız olmaz.
Aman aman bir tanem aman aman,
Kaküllüm aman aman.

29. BİR URUM DİLBERİ (ALİMEM)

Bir Urum dilberi yaktı yandırdı beni,
Ben yandım aman aman,
Al yanaktan buse verdi kandırdı,
Aman aman Alime bak şu benim halime,
Üflen gelin yangına, billah kıyarım canıma of.

Alime'min dama karşı bacası,
Konuşurken çıka geldi kocası,
Aman aman Alime, bak şu benim halime,
Üflen gelin yangına, billah kıyarım canıma of.

Alime giderse ben de giderim,
O kızın uğruna bir kan ederim,
Aman aman Alime ... (Nakarat)

Alime'nin samanlıktır sarayı,
Alışmıştır liraya almaz parayı.
Aman aman Alime bak şu benim halime.

Abdal Kızı Alime

TRT 2 "Elimizden Obamızdan" programı'ndan bir an (1984)

Soldan sağa: Yumurtacı Osman Erdem (Divan Sazı), Ali Korkal (Cura), Mehmet Gönülal (Kanun), Hakkı Zambak (Ud), Saatçi Mazhar Sakman (Divan Sazı), Hanende Solist Nuri Cennet, Solist Rıza Konyalı (Bağlama), Mustafa Yılmaz (Cura), Muharrem Ezder (Divan Sazı), Rahmi Konak (Def), Şükrü Çelik (Kaşık).

30. YAĞLIĞIMDA KİŞNİŞİM VAR BADEM VAR

(Uzun hava: Parsanalılar çağırır)

Yağlığımda kişnişim var badem var,
Yavaş sarıl arkamızdan gelen var.
Beni sana, seni bana viren var,
Ört yarim yazmayı boylu boyunca,
Elleşmen sarhoşa günler doğunca.

Nesine varmalı (nesine) bizim illere (illere),
İçinde bir adam beyi kalmamış.
İnsan birbirine (birine) olur mu panka,
Gökten yere iner mi zümrüd-ü anka.
İndirirler zindana (zindana) beği kalmamış.
Nesine varmalı (varmalı) bizim illere illere,
İçinde bir adam adam beği kalmamış yar yar ey.

31. CEMİLEM

Çeşmelerin bu mudur?
İçi dolu su mudur? (Tekrar)
Yedi yıldır beklerim,
Vay baygın Cemilem,
Son cevabın bu mudur?

Ekin ektim olacak,
Sevdan beni bulacak.
Bu nasıl sevda imiş,
Kıyamete kalacak. (Tekrar)

Vay baygın Cemilem.

Kapıları kalındır,
Emmileri zalimdir.
Zalim olsa ne yapar,
Cemilem benim malımdır. (Tekrar)

Vay baygın Cemilem.

Ekin ektim çöllere,
Yoldurmadım illere,
Gizli gizli yar sevdim, dalgalı Cemilem,
Bildirmedim ellere.

32. MERAM BAĞLARIDIR BENİM DURAĞIM

Meram bağlarıdır benim durağım,
Dert üstüne dert bağladı yüreğim,
Nerelerde gezer güzel meleğim,
Söndürme çıraları yak benim,
Ben garibim sen yüzüme bak benim.

Cevizin yaprağı taze dalında,
Gitti kömür gözlüm (gözlüm) yollarda,
Oynaşalım sevişelim bu ayda,
Öteki ayda ayrılık var ölüm var.

Gümüş ibrik gibi kaynadım çoşdum,
Kendi yağım ile kavruldum pişdim,
Kaderim, kıymetim bilmeze düştüm,
Niyneyim dünyada dünya malini,
Gönül arzu eder eski yarini.

Ceviz idim indirdiler dalimden,
Ayırdılar beni nazlı yarimden,
İl ayrılsan ben ayrılmam yarimden,
Söndürme çıraları yak benim,
Ben garibim sen yüzüme bak benim.

33. MAVİ ÇİZME GİYMİŞ KONCU DİZİNDE

Mavi çizme giymiş koncu dizinde,
Mor yazma bağlamış şavkı yüzünde,
Bilmem gerdanında bilmem yüzünde,
Sayılmaz beni var binden ziyade.

Bir muhabbet sonrası

Soldan arka sıra: Ali Üretti, Ali Korkal, Haşim Karpuz, Muharrem Ezder.

Ön sıra: Yasin Bağcı, Ali Osman Öztürk, A. Sefa Odabaşı.

34. ÖRDEĞİM GÖLÜNDE YÜZMEĞE GELDİM

Ördeğim gölünde yüzmeğe geldim,
Şahinim konağa konmaya geldim.

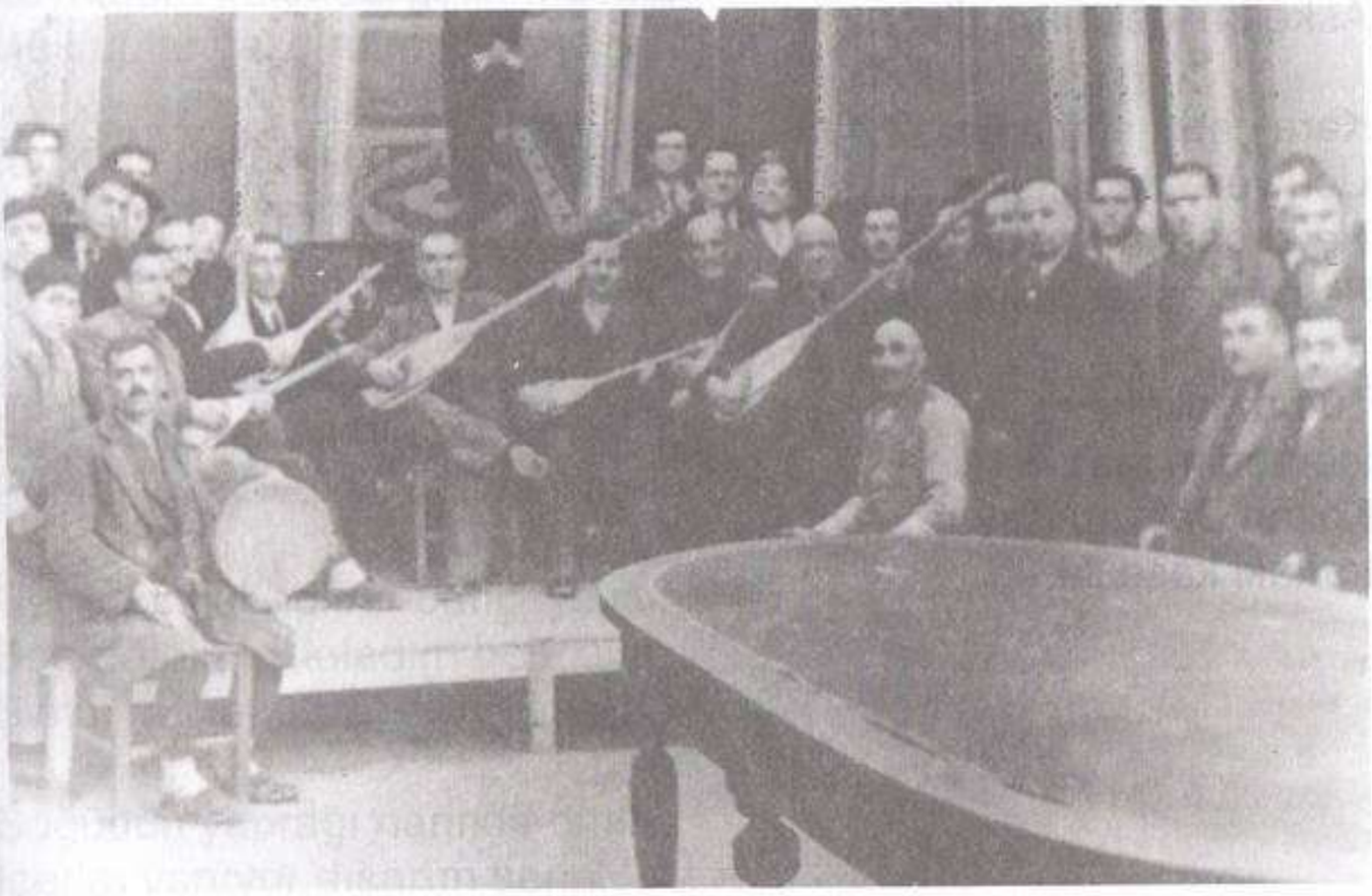

Konya Halkevi'inde türkülü bir muhabbet

Sol başta def çalan: Çini Mehmet. Masanın arkasında oynayan: Kürt Hasan Ağa. Saz çalanlar: (Sağdan) Çopur İsmail Ağa (Divan Sazı), Aşık Mehmet Yakıcı, Mustafa Fındık (Cura), Silleli İbrahim Berberoğlu (Divan Sazı). Kürt Hasan Ağa'nın arkasında müzik hocası Arif Şahap.

35. ÇIKTIM KOZAN'IN DAĞINA (KOZAN OĞLU)

Çıktım Kozan'ın dağına,
Remil attım dost bağına.
Aşiretten imdat olmaz,
Kaçalım bu Moskof dağına.

Kozan dağı karlı buzlu,
İçi dolu gelinli kızlı,
Kaçma beğim öldürürler,
O kafirler dünden hızlı.

Kızıl ırmak akmam diyor,
Ben bendimi yıkmam diyor,
Sağ olasın derviş Paşa,
Askerimi çekmem diyor.

Kara çadır eğme ile,
Ucu yere değme ile,
Ne kaçarsın Kozan Beyi,
Beşyüz asker gelme ile.

Tütün gelir kese ile,
İçemedim tasa ile,
Kozan Beyi su istiyor,
Iraftaki kase ile.

36. MERAM BAĞLARI DA BENİM DURAĞIM

Meram Bağları da benim durağım.
Dert ü[s]tüne dert bağladı yüreğim.
Nerelerde gezer benim huri meleğim?
Söndürme çıralarım yak benim,
Ben garibim sen yüzüme bak benim.

Çubuğum yok yol üstüne uzatan,
Takatım yok yar yolunu gözetem,
Menendin yok seni kime benzetem?
Şahinim kollarına konmaya geldim.

Budadım bağları yiyemedim üzümü.
Kaynattım bekmezi gelirim gözün.
Mektuplar yazdırdım kalmadı sözüm.

Servinin dalları kendinden eğri.
Yardan mı ayrıldın benzin sapsarı?
Yardan ayrılanın böylü[?] olur hali.

Açman pencereyi girmesin yeller.
Bugün meraklıyım açmasın güller.
Benim yar sevdiğimi bilmesin eller.

İller yarini alır gider bahçeye,
Ben derdimi çıkıladım bohçaya.
Şimdi rağbet güzel iken[?] akçaya.

Söğüdün yaprağı narindir narin,
İçerim yanıyor dışarım serin.
Halimi sormuyor muhannet yarim.

37. İSFAHAN'DA BİR KUYU VAR (ACEMLERİN MUHABBETİ)

İsfahan'da bir kuyu var. (Her beyit iki kere söylenir)
İçinde nane suyu var.

Nane suyu nane şeker,
Benim canım hergün çeker.

Mahmut Paşa meydanımız.
Var tütüncü dükkanımız.
Her güzele söz çakarız.
Ne yaman acem güzeli.

Nane suyu nane şeker,
Benim canım hergün çeker.
Benim canım hergün çeker.

38. SÖYLETME BENİ DERDİM BÜYÜKTÜR

Söyletme beni derdim büyüktür. (Her mısra ikişer kere)
Ümüdim gönlüm çoktan sönüktür.
Hayatım bana bir koca yüktür.
Gönül bağında baykuşlar öter,
Bu acı bana ölümden beter.

Aşk bir rüya imiş gördüm uyandım,
Muhabbet baki kalacak sandım.
Beyhude yere ateşe yandım,
Bu acı bana ölümden beter.

39. ÇIKTIM KİRAZ DALINA
(HANENDE İBRAHİM EFENDİ)

Çıktım kiraz dalına,
Baktım Urum iline.
Urum ili gençleri,
Kalmaz Balkan eline. (Tekrar)

Kara kazan taşmaz mı?
Askerlik yaraşmaz mı?
Evladı şehit olanın,
Anası ağlamaz mı? (Tekrar)

Edirne dedikleri,
Kuş yemi yedikleri.
Hiç aklımdan çıkmıyor,
Otları yedikleri. (Tekrar)

Kara kazan taşmaz mı?
Askerlik yaraşmaz mı?
Evladı şehit olanın,
Anası ağlamaz mı?

40. SÖĞÜDÜN YAPRAĞI NARİNDİR NARİN (HÜSEYNİ TÜRKÜ)

Söğüdün yaprağı narindir narin,
İçerim yanıyor dışarım serin. (Tekrar)
Zeynebi bu hafta ettiler gelin.
Zeynebim Zeynebim anlı Zeynebim,
Üç gün içinde şanlı Zeynebim.

Söğüdün yaprağı aldır hem yeşil,
Sığa da kolların boynumdan aşır.
Sarhoşum bir hoşum dilim dolaşır,
Zeynebim Zeynebim anlı Zeynebim,
Güzeller içinde şanlı Zeynebim.

Zeynebin bu güzellik var mı soyunda?
Elvan elvan güller kokar koynunda.
Arefe gününde bayram ayında.
Zeynebim Zeynebim allı Zeynebim,
Üç köyün içinde şanlı Zeynebim.

41. KADİFE YASTIĞIM YOK

Kadife yastığım yok,
Odama bastığın yok.
Kitaba el basayım,
Senden başka dostum yok.

Kadifeden kesesi,
Kahveden gelir sesi.
Oturmuş kumar oynar,
Ciğerimin köşesi.

Kadifeden yeleğim,
Seni sevdim meleğim.
Sen de beni biraz sev,
Rahat etsin yüreğim.

Odası ipek keçeli,
Bir yar sevdim bahçeli.
Ben o yardan vaz geçmem,
Ferit Bey'e geçeli.

Hadi yallah sinemaya yollan.

42. HANİ BENİM SIRMA SAÇLI SEVGİLİM (KONYALI)

Hani benim sırma saçlı sevgilim?
Aldı da gitti aklım fikrim yüreğim.
Konyalım yürü yürü malım yürü,
Arslan yarim yürü Konyalım yürü,
Aldattılar bizi vermediler kızı,
Yanağında duruyor dişlerimin izi.

Hani benim elli dirhem bastırmam?
Konyalıdan başkasına bastırmam yar yar.
Yürü yürü malım yürü arslan Konyalım yürü,
Aldı da gitti yari aldattılar bizi vermediler kızı.

Hani benim elli dirhem dondurmam?
Konyalıdan başkasına koydurmam.
Konyalım yürü yürü yavrum yürü arslan yarim yürü.
Bu kimin gülü? Konyalının biri.
Aldattılar bizi vermediler kızı,
Yanağında duruyor dişlerimin izi.

43. TURNAM NERDEN GELİYOR (TURNAM)

Turnam nerden geliyor?
Aslım Maraş'tan, aslım Maraş'tan.
Kanatları ıslanmış,
Yağmurdan yaştan.

Turnamın kanadı,
Al değil yeşil. (Bu mısra iki defa tekrar)
Sığa da kollarını,
Boynumdan aşır.

44. ENTARİSİ MUM SIRMADAN (KASAB)

Entarisi mum sırmadan,
Aç kapıyı cam kırmadan.

Entarisi işlemeli,
Al yanağı dişlemeli.

Allık sürünem yüze sürünem,
Kasap amcama güzel görünem.

Bağlama beni zincirlere,
Kaçacağım anam şöförlere. (Her beyit iki defa.)

Ne dedim sana söyle bana?
Kör olası kasap nasıl kıydın bana.

Aman kasap canım kasap,
Gel bizim eve görelim hesap.

Sen ağlatma beni çok sevdim seni,
Doğru söyle kasap sever misin beni?
Kasabın koyunları çoktur bana oyunları.

45. EY GAZİLER BİZ BİR GAZ ALDIK

Ey gaziler biz bir gaz aldık,
Onu da gücün aldık.
Üç gün oldu kaynatırız.
Gazın suyuna saldık bulgur,
Bulguru görünce galgır.
İçi yaşdır bu ne haldır.
Üç gün oldu kaynatırız.
Kazın kanadı akça,
Eti kemiğinden pakça.
Ne kevgir goydu ne kepçe.
Üç gün oldu kaynatırız.
Sekizimiz çakmak çakar,
Dokuzumuz ateş yakar.
Kaz kaldırmış boynun bize bakar,
Üç gün oldu kaynatırız.
Kazın boynu uzundur yürümekten.
Kazdır içinde sormadan.
Biz bunu aldık Hendekli kocakarıdan.
Üç gün oldu kaynatırız.

46. VAR VARANIN SOR SORANIN

Var varanın sor soranın,
Destursuz bahçeye girenin,
Ters eşeğe binenin hal[ı] budur.
Yaranı Safa babam çulha iken,
Pamuk çalkarken ben başımı vurdum duvara.
Kalkar iken öfke ile İstanbul'a gittim,
İstanbul'un minarelerini belime soktum.
Yürütür diye kulelerini cebime doldurdum darıdır diye.
Bir kır eşşek gördüm arkasına düştüm,
Bu benim karıdır diye.
Denizin ortasına bastım karadır diye.
Kız kulesini arkama aldım ayıdır diye,
Tuttular beni tımarhaneye götürdüler delidir diye.
Meğersem deli değil veli imişim ben.

47. ALLAH BİR ADAMA EVLAT VERİNCE

Allah bir adama evlat verince,
Bahçede yetişmiş fidana benzer.
Bir yaşına girip kadem basınca,
Bülbüller ötüşür gülşene benzer.

İki yaşında serhoş gibi dolanır,
Üç yaşında beli boyu uzanır.
Dört yaşında kaşlar kemana benzer.

Altısında değiştirir dişini,
Yedisinde beyan eder düşünü,
Sekizinde bağda kor eşini.
Dokuzunda bağda bostana benzer.

On yaşında konca güldür açılır,
On birinde abu hayat içilir,
On ikide beli boyu seçilir.
On üçünde gözler mestane benzer.

On dördünde güzelliğin çağıdır,
On beşinde halka akıl dağıtır,
On altıda hulü plugün çağını. [?]
On yedide mayı mataba benzer.

On sekizde belli eder arını,
On dokuzda arar bulur erini,
Yigirmide o yigidin karını.
Aynı bir yırtıcı arslana benzer.

Yirmi beşinde bıyıkları burulur,
Otuzunda coşkun sular durulur,
Otuz beşte her günahlar sorulur.
Akranıylan gezer kervana benzer.

Kırk yaşında beyaz düşer bağlara
Kırkbeşinde her günaha ağlaya
Ellisinde evlada bel bağlaya
Yolunu gözetmiş amaya benzer

Elli beşte gördüklerin düş olur
Altmışında pirlik çöker kış olur
Altmış beşde durmaz gözler yaş olur
Baykuşlar misalı ören beklerim

Sekseninde sızı iner dizine
Seksen beşte duman çöker gözüne
Doksanında kimse bakmaz yüzüne
Aynı bir savrulmuş harmana benzer

48. ANAMUR ÇÖLLERİ YANSIN YIKILSIN

Anamur çölleri yansın yıkılsın,
Külü savrulsun yere dökülsün.
Zebde boğazına göçler çekilsin,
Göç çekip aştığım çöller ağlasın.

Sürünün önünde sürmeli koçlar.
Her akranım kızlar sallasın saçlar.
Ayna deresine varınca göçler,
Göç çekip aştığım yollar ağlasın.

Arasta içinin konuğuyum,
Yörük kızlarının gayet hasıyım.
Barçın yaylasının al lalesiyim.
Sevip saramıyan Tunam ağlasın.

Varsın Tunam hocasında okusun,
Garip bülbül gül dalında şakısın.
El ıstarımı kadın anam dokusun,
Al yemenimi gördük sıra ağlasın.

49. AH ÇİNGENENİN O SEFASI (TÜRKÜ)

Ah çingenenin o sefası ne hoş olur,
İşte budur havası benim gönlümün notası.
Ziller ziller taksam parnağa,
Gül karar fil yanağa.

İşte çalın oynıyalım, size türkü söyleyelim.
Bir yar sevdim kır taşında,
Oynayacaktır genç yaşında.
Eflatun hotoz başında ,
Oynayacaktır genç yaşında.

III

KONYA TÜRKÜLERİ ÜZERİNE

1. KONYA TÜRKÜLERİ'NDE ÇEŞİTLEME

Biz Türkler acılarını, sevinçlerini, sevgilerini hep türküler ile söyler, ifade ederiz. Türküler tüm bu duyguların anlatılmasında aracı görevi yaparlar.

Bir türkünün yakılabilmesi için halk ağzı söylenmiş bir şiir bir ezgi ile donatılırsa ortaya söylenmeye hazır türküler çıkar.

İlk yakılmış türkü otantiktir. Yani; güfte ve bestesine hiç bir ulama yapılmadığı gibi, türkü üzerinde eksik mısralar da yoktur. Türkü yakanlar (istisnalar hariç) genellikle; öğrenim düzeyi bakımından yetersiz ve nota bilgisinden yoksun kimselerdir. Yakılan türkü notaya geçirilmediğinden ve elde yazılı bir metin bulunmadığından; icra edilen türkülerin hangisinin otantik olduğu doğal olarak tam saptanamamaktadır.

Yöresel türküler yerel sanatçılar tarafından çalınıp çığrılırken, icracı sanatçı, ya unutkanlık eseri ve yahut kendi yeteneklerinin gereği olarak icra ettiği türküden bazı mısraları çıkartarak, kendi uydurduğu mısraları veya başka türkülerin mısralarını icra ettiği türküye monte ederek, belki de istemeyerek yeni bir türkü varyantı yaratmaktadır. Bu husus güftelerde olduğu gibi, ezgiler için de söz konusu olabilir.

Yukarıda söylediğimiz nedenlerle meydana gelen çeşitleme (varyant) türküler, söylene söylene benimsenip kalıplaşarak sanatçının repertuvarına yerleşmektedir. Böyle olunca da hangi türkünün otantik, hangi türkünün varyant olduğunun saptanması güçleşiyor. Her icracı sanatçı kendi söylediği türkünün asıl türkü olduğunu iddia eder. Konya türküleri [üzerinde] karşılaştırılmalı olarak saptamalar

yapıldığında bir çok türkü varyantlarına rastlanmaktadır. Bu durum Konya türküleri için puan kazandırabilir, ama otantik türküleri yakanların da kemiklerini sızlatır.

Her şey bir tarafa ben derim ki: Gelin Konya'nın türkülerinin uzman bir kurul ile otantikliğini saptayalım. Herkes elindeki türküyü ortaya koysun. Yaşlı kaynak kişiler bulup onlardan yararlanalım. Her türkünün otantiğini bulalım. Bunları tescil ederek kayıtlara, belgelere geçirelim. Ama bunun yanında varyantlar da çağrılıp çığrılsın.

Çeşitlemelere örnek olmak üzere kendi türkü arşivimde bulunan iki türküyü yayımlıyorum. türküler; 80 yıl öncesine ait olan, el yazması türkü defterinden alınmıştır.

KETEN GÖMLEK

Keten gömlek filfili yar,
Nerden aldın bu dili yar yar?
Aman hanım aman hanım,
Şirvanlı hanım, ortaboylu
Elvanlı hanım.
Bu dil buranın dili değil,
İstanbul'un dili.
Amanın hanım amanın hanım,
Şirvanlı hanım, orta boylu
Elvanlı hanım.

Güz günü harman olur mu?
Güzele derman olur mu?
Oğlan yangın kız yangın,
Onlara derman mı olur?
Aman hanım, Şirvanlı hanım,
Orta boylu, elvanlı hanım.

Keten gömlek dize dek hanım,
Kalk gidelim bize dek!
Keten gömlek diz kaytan hanım,
Gezerim dükkan dükkan aman,
Şirvanlı hanım, orta boylu
Elvanlı hanım.

Karpuz kestim yer misin?
Kız bana gelir misin?
Aman hanım, Şirvanlı hanım,
Keten gömlek dize dek, hanım,
Kalk gidelim bize dek.

MEMBERİ HAVASI

İstanbul'lu yarim,
Aman bülbül kafesli yarim, (Tekrar)
Çek elini koynumdan,
Benim sürmeli yarim.

Memberi de dudu da memberi aman,
Al başından çemberi,
Burçak burçak terliyor aman,
O kızın memeleri aman aman of.

Kayalar buz bağladı,
Avcılar iz bağladı.

Memberi de hanım kızım memberi,
Al başından çemberi,
Burçak burçak terliyor,
O kızın memeleri aman aman of.

Bir sazım var bağlama,
Aman gidiyorum ağlama.

Memberi de hanım kızım memberi,
Al başından çemberi.
Of.

Kalenin burcu musun?
Dil bilmez gürcü müsün?
Memberi de hanım kızım memberi,
Al başından çemberi.

Yeni Meram, 20 Aralık 1997.

Konya/ Meram'da bir musikî âlemi

2. İKİ "KONYALI"

Konya musiki dünyasında, Konya'ya ait olmadığı halde, Konya'ya mal edilen bir şarkı vardır. Çoğunluk da bu şarkıyı Konya Türküsü olarak bilir. Halbuki bu şarkının ne Konya musikisi ne de Konya'lı ile bir ilgisi vardır. Aslında "Konyalı" klasik anlamda bir şarkı da değildir. Ancak olsa olsa Canto türünden söylenen bir musiki parçasıdır. Şarkıdan fark; sahnede okunurken aynı zamanda oynanması keyfiyetidir.

Konya musiki alemine kadın oyuncuların iştirak etmesi; Cumhuriyetten sonra "KIZLI KAHVE"lerin Konya'da açılması ve bu kahvehanelere, sanatçı olarak İstanbul'dan sanatçı kızların gelmesi ile başlar. İşte bu hanım sanatçılar hem günün moda şarkılarını ve hem de Konya'lının zevk ve hislerine hitap eden şarkılar terennüm ederlerdi.

"Konya'lı"nın [ne] güftecisi ve ne de bestecisi bellidir. Belki de o günün şartları içinde doğaçlama olarak, anında güftesi yazılmış ve anında bestelenmiştir. Şarkı, hanım ağzından söylenmek üzere güftelenmiş ve güftenin içinde şeker, sucuk, pastırma, dondurma, rakı, pırasa, kişniş gibi bazı yiyecek ve içecek maddeleri motif olarak kullanılmıştır.

Şarkının bazı mısralarında müstehcen mahiyette [sözler] güfte içinde sıralanmış olup, bu bakımdan aile meclislerinde okunmasının hoş karşılanmıyacağı doğaldır. Aşağıda bu şarkıcantonun iki varyantını Siz sevgili Yeni Konya okuyucularına takdim ediyorum. Bazı değişik mısra örneklerine rastlayabilirsiniz. Buradaki iki örnek kendi arşivimden alınmış olup bazı müstehcen kelimeler bir dizi noktayla geçiştirilmişlerdir.

KONYALI - I

Haniya da benim elli dirhem şekerim?
Sarhoş ol da ben kahrını çekerim.
Yürü kızım yürü Konya'lım yürü,
Aldattılar bizi, vermediler sizi.
Yanağında duruyor dişlerinin izi.

Haniya da benim elli dirhem sucuğum?
Konya'lıdan oldu benim çocuğum.

Haniya da benim elli dirhem yoğurdum?
Konya'lıdan oğlan çocuk doğurdum.

Off! Haniya da benim elli dirhem bastırmam?
Konya'lıdan başkasına .....

İstanbul'dur aslı benim vatanım.
Gel Konya'lım birer tane atalım.

Off! Haniya da benim elli dirhem ırakım?
İçeyim de defolsun şu merağım.

KONYALI - II

Hani benim sırma saçlı sevgilim?
Aldı gitti aklım, fikrim yüreğim.
Konya'lım yürü, yürü malım yürü,
Aslan yarim yürü, Konya'lım yürü.
Aldattılar bizi vermediler kızı.
Yanağında duruyor dişlerimin izi.

Hani benim elli dirhem bastırmam?
Konya'lıdan başkasına..... yar yar.
Yürü, yürü malım yürü aslan Konya'lım yürü,
Aldı da gitti yari aldattılar bizi vermediler kızı.

Hani benim elli dirhem dondurmam?
Konya'lıdan başkasına.....
Konya'lım yürü, yürü yavrum yürü, aslan yarim yürü,
Bu kimin gülü? Konya'lının biri, aldattılar bizi,
Vermediler kızı.
Yanağında duruyor dişlerimin izi.

Yeni Konya, 20 Mayıs 1995.

Konya'da müzikli bir muhabbet

Soldan: Daldının Cevdet (Cura), Çopur İsmail'in oğlu Seyit Mehmet (Divan Sazı), Yorgancı Recep (Cura), Topal Murat Tiftik (Cura), Silleli İbrahim Berberoğlu (Divan Sazı), Mustafa Fındık (Cura), Çopur İsmail Ağa (Divan Sazı). Sedirde oturan: Aşık Mehmet Yakıcı.

3. İKİ SİLLE VE MADAM TÜRKÜSÜ

Mitoloji, tarih ve sanatın harman olduğu bir hoş belde şu Sille. Konya'nın burnu dibinde, Konya'ya 8 km. mesafededir. Bir zamanlar Avrupa'ya pencere açmış, iç ve dış ticaretleri ile Konya tüccarlarının başvurduğu bir ticaret merkezi olmuştur. Ufak çapta sanayinin geliştiği; dokuma ve halı tezgâhlarının her evde bulunduğu, gül yetiştiren, gülyağı fabrikası kurulan bu şirin kasabada bir çok sanatkârın yetişmesinden doğal ne olabilir?

Sille'de sayılamayacak kadar halk ozanı ve saz sanatkârı yetişmiştir. Bunların araştırılması ayrı bir konu. Ayrıca Sille üzerine yakılmış türküler, Konya saz meclislerinde sık sık sazlı ve sözlü olarak tekrarlanmışlardır.

Sille halkının gurbetçi olması, geçimini sağlamak üzere Batı Anadolu şehirlerine gitmesi, testicilik ve taşçılık yapması, aile ocağından uzak kalması sanat tellerinin titremesine neden olmuştur. Ayrıca Sillelilerin yaşadıkları ortam da sanat zevkinin gelişmesinde büyük bir faktör olmuştur.

Yeni Konya okuyucularına aşağıda takdim edeceğim iki Sille Türküsü ile Madam Türküsü'nü kendi arşivimden sunuyorum. Özellikle Madam Türküsü enteresandır. Konya saz meclislerinde kadın oyuncuların bulunması pek mümkün değil iken, Silleli bir madamın böyle bir meclise daveti çok dikkat çekicidir.

Şu Sille'nin bağları beyim, aman aman,
Ders veriyor hocaları, aman aman. (Tekrar)
Şu Sille'nin ufak tefek taşları aman aman,
Serbest bağlar kuşakları.
Hilala da benzer şu yavrumun kaşları.
Bayram gelsin kınalar yakayım eline, beyim aman aman.

Sen salın da ben boynuna bakayım, aman aman,
Şu Sille'den gece geçtim beyim, aman aman,
Acı tatlı sular içtim aman aman.
Evlerinin önü zeytin ağacı, aman aman,
Dökülür yaprağı kalır ağacı aman aman.
Evlerinin önü yüksek kaldırım, aman aman,
Kaldırımdan düştüm beni kaldırın aman aman.
Canfes şalvar sıkmış baldırı, aman aman aman.

SİLLE TÜRKÜSÜ - 2

Yaylı geldi kapımıza dayandı,
Allı gelin odasında uyandı. (İki mısra tekrar.)
Necib'in annesi nasıl dayandı?
Kafir Nalbant nasıl kıydın canına?
Bu katillik kalmaz senin yanına. (Tekrar)

Vara vara iki sokak arası,
Yaktı beni Kör Şükrü'nün kaması.
Kama değil bende mavzer yarası.
Kafir Nalbant nasıl kıydın canıma?
Bu katillik kamaz senin yanına (Tekrar)

Vara vara iki sokak kavuşa,
Elden ayak götürdüler koğuşa. (Tekrar)
İfademi verdim Hilmi Çavuş'a.
Kafir Nalbant nice kıydın canıma?
Bu katillik kalmaz senin yanına.

MADAM TÜRKÜSÜ

(Eski bir Silleli gavur kızına yakılmıştır.)

Off. Suya düştü gülümüz,
Ötmüyor bülbülümüz aman. (İkinci mısra tekrar.)
Ne kadar güzel olsa,
Geçti dahi ömrümüz. (İkinci mısra tekrar.)

Aman madam hoş geldin,
Elinden şişeler boş geldin.
Konya'ya sarhoş geldin off.

Susadım su isterim,
Bana çeşme gösterin, aman.
Çeşme beni kandırmaz,
Bal memeyi gösterin, aman. (Böyle tekrar edilir.)
Aman benim tavşanım, aman,
Akşam gel konuşalım, aman aman off.

Camdan baktığın yeter, aman,
Ciğerimi yaktığın yeter, aman aman,
Gel sarılıp yatalım, aman aman.
Hatırlar yıktığın yeter, aman aman.
Aman aman hoş geldin, aman,
Elinde şi[ş]e boş geldin, aman.
Konya'ya sarhoş geldin, aman.

İki daldan bir kiraz aman,
Biri al biri beyaz aman.
Katip kölen olayım,
Bir güzel de bana yaz, aman.
Aman madam hoş geldin,
Elinde şişe boş geldin, aman.

Yeni Konya, 1 Temmuz 1995.

4. CEZAYİR TÜRKÜSÜ

Konya türkülerinde ezgi kadar güfte de önemli bir yer tutar. Güftelerde kişi adları, yer adları, sanatlar, meslekler, olaylar vs. yer alır. Ülke adı olarak yalnızca Cezayir ve Yemen yer alır bu türkülerde. Bugün üzerinde duracağımız Cazayir türküsü marş tarzında ezgilenmiş bir ağıttır.

Cezayir, Osmanlılar zamanında Türk topraklarına katılmış, uzun yıllar Osmanlı egemenliği altında kalmış bir ülkedir. Bu egemenlik 2. Mahmut devrine kadar sürmüş, ancak Fransızların hile ile bu toprakları 1830 yılında ele geçirmeleriyle Cezayir Fransızların olmuştur. Bu sırada büyük bir olasılıkla Cezayir'de askerliğini yapan Konyalı bir kişi [orada] çalınan bir marşın ezgisine güfte yazarak kendimize mal etmiştir. Merhum Saatçi Mazhar (Sakman) ile üstad Cenab Kendi de aynı görüşü paylaşmışlardır.

Ancak yaptığımız araştırmalar sırasında Cezayir türküsünün değişik güftelerine rastladık. Bu da zaman içerisinde türküyü icra eden sanatçıların türkü üzerine yaptıkları değişikliklerden ileri gelmiştir.

Cezayir türküsünün en eski [?] güfte varyantı kendi arşivimde bulunmaktadır. Cezayir türküsünün bende bulunan bu güftesi şimdiye kadar hiç bir yer de yayımlanmamıştır. Aşağıda sunduğumuz bu türkü 70 yıl önce derlenmiştir.

Cezayir'in çeşmesinin başında,
Balık sureti yazılı hem taşında.
Benim sevdiğim onüç-ondört yaşında,
Güzelleri döğme donlu Cezayir.
***

Mezarımın üstünde boz otlar bitsin,
O gerdanın üstüne örenler çöksün.
Çok değil bir defa sıtma da tutsun,
Sıtmanı da ben bağlarım Cezayir.
***

Uzman folklorcu değerli dostumuz Seyit Küçükbezirci Bey'in derlediği Cezayir türküsü de şöyledir:

Cezayir'in harmanları savrulur,
Savrulur da sağ yanına devrilir.
İller annem dirde başım çevrilir,
Çelenleri mermer daşlı Cezayir.
Gözleri hilal gaşlı Cezayir.
***

Cezayir'in menekşesi top biter,
Arasında eğlim eğlim ot biter.
Bu ayrılık annem bize çok gider,
Çelenleri mermer daşlı Cezayir.
Gözleri hilal ga[şlı] Cezayir.
***

Cezayir'in yüksek olur evleri,
İçindedir ağaları beyleri;
Türkçe bilmez Arapça'dır dilleri,
Çelenleri mermer daşlı Cezayir.
Güzelleri hilal gaşlı Cezayir.

Üstad Cenab Kendi Bey'in yapmış olduğu bir Cezayir türküsü derlemesi de şöyledir:

Cezayir'in g[e]mileri yağlanır,
Yağlanır da iskeleye bağlanır.
Gurbet ilde nice yiğit eğlenir,
Gelinleri urgan saçlı Cezayir.
***

Cezayir'in menekşesi top biter,
Arasında eğlim eğlim ot biter.
Bu ayrılık bize pek çok gider,
Sokakları mis kokulu Cezayir.
***
Cezayir'in harma[n]ları savruldu,
Savruldu da koca dağlar devrildi.
Hak emridir kısme[t] böyle verildi.
Sokakları mermer daşlı Cezayir.
***
Cezayir'in ufak tefek evleri,
İçindedir ağaları beyleri.
Türkçe bilir mani söyler dilleri,
Güzelleri hilal kaşlı Cezayir.
***
Yaz gelince gemileri yağlanır,
Kış gelince tersaneye bağlanır.
Yas tutulur uğrun uğrun ağlanır.
Yiğitleri gözü yaşlı Cezayir.

Ünlü sanatçı Ahmet Özdemir (Kör Ahmet) Bey'in çalıp söylediği Cezayir türküsü de şöyledir:

Cezayir'in gemileri yağlanır,
Yağlanır da urganları bağlanır.
Çelenleri mermer daşlı taşlı,
Güzelleri hilal kaşlı Cezayir.
***
Cezayir'in harmanları savrulur,
Savurulur da dört bir yana devrilir Cezayir.
Çelenleri mermer taşlı,
Güzeleri hilal kaşlı Cezayir.

Yeni Meram, 31 Mayıs 1997.

5. ESKİ KONYA'NIN HOVARDALARI, KIZLI KAHVELERİ VE MEYHANELERİ

Yaşadığımız yüzyılın başlarında, delikanlılıktan yeni kurtulmuş orta yaştaki erkeklerin eğlence hayatı yüzyılın birinci çeyreğinde yapılan eğlencelerden farklı idi.

Yüzyılın başlarında Aşıklar Kahvesinde yapılan sazlı-sözlü eğlenceler dışında öyle pek ahım-şahım eğlence hayatına rastlamıyoruz.

1925'li yıllarda bu kısıtlı eğlence hayatının yavaş yavaş değiştiğini; hovardaların kaçamak olarak bazı semtlerde gizlice yaptıkları sazlı-sözlü eğlencelere oyuncu kadınları da dahil ettiklerini görüyoruz.

Konumuza açıklık getirmek için biraz hovarda kelimesinin üzerinde durmak gerekecektir. Kelime Farsça yemek içmek kökünden türeyen hurdan gelmektedir. Bizde; yiyen, içen, çapkınlık için bol bol yedirip içiren eli açık kimseler için hovarda kelimesi kullanılmaktadır. Bir kimsenin hovardalık yapabilmesi için parasının bulunması, gelir düzeyinin iyi olması, anadan babadan miras kalması gerekecektir. Bir Konya türküsünde olduğu gibi; hovarda, tutulduğu bir kadına Meram'daki bağlarını satıp yedirmiştir. Hovardalar hiç bir zaman bir başkasının namusuna göz dikmezler. Ancak ayağı bozuk avratlar ile hovardalıklarını yürütürlerdi. Hovardalar, Konya deyimi ile "avrat daşırdı". Hovardanın düzenlediği oturaklarda, taşıdığı avrat oynayıp türkü söylediği gibi, herhangi hatırlı bir arkadaşının düzenlediği oturağa emaneten avrat gönderebilirdi. Oturak alemleri; Topraklık, Yıkık Mahalle, Larende, Meram, Lalebahçe, Durunday, Araplar, Türbe önü, Dolav, Sedirler... gibi semtlerin evlerinde, ahır sekilerinde yapıldığı gibi genellikle ova köylerinden

Güvenç, Tömek, Sakyatan, Obruk, Eskil, Karakaya, Küçükköy, Zivecek, Sille, Hatunsaray Kavağı, Çumra, Karkın... gibi yerlerde de yapılırdı.

Konya içinde düzenlenn oturaklarda gece saat bir, bir buçuk arasında gezen devriyelerden korunabilmek için önlemler alınırdı. Mahalle bekçilerinin, hovardalarla anlaşmalı olarak üç defa çaldıkları düdük tehlike işareti sayıldığından ahengi durdurabilirdi.

Elli yıl öncesinin ünlü hovardalarını sayacak olursak: Azime'nin Siyit, Meram'lı Rakkasın Hasan (Hasan arabacılık yapar, avrat taşırmış), Delleğin Arif. Bu hovarda çok zenginmiş, hovardalıktan arta kalan mallarını eller yemiş. İncili Mustafa Çavuş. Avrat taşırmış. Hasan Köylü Sağır Arap Kızı isminde bir avrat taşırmış. Parsana'lı Bostan, Obruklu Paşa, Divanlarlı Bakkal Mehmet gibilerini sayabiliriz.

Elli yıl öncesinin Oturak Avratlarına gelince: At yormaz, Gavur gızı Halime (Kendisi için türküler yakılmıştır), Cingen gızı Remziye, Akşehir'de Gadir'in dostu Sabahat'ı sayabiliriz.

Cumhuriyetin ilanından sonra, yavaş yavaş yozlaşmaya yüz tutan oturaklarda birçok uygunsuz olayların olagelmesi, Emniyetçe rutin tedbirlerin alınmasını gerektirirdi. Ancak halkın uzun yıllar içindeki alışkanlığını birdenbire kesmek yerine oturaklara alternatif olarak, Kızlı Kahveler'in açılmasına göz yumuldu. Ve böylece çarşı içinde değişik yerlerde birçok kızlı kahveler açıldı. Dışarıdan özellikle İstanbul'dan getirilen kızlar, önce garson gibi servis yaparlarken, sonraları sahneye çıkarak şarkı-türkü okuyup, oynadılar. Emniyetin gözetimi altında yapılan bu eğlence ve sahne çalışmaları ile birçok tatsız olayın önü alınmış oldu.

50-60 yıl öncesinde faaliyet gösteren Kızlı Kahvelerden en önemlileri şunlardı: En ünlü Kızlı Kahve Abaoğullarının mülkiyeti altında bulunan ve Akkipriğin İsmail Ağa'nın çalıştırdığı Kayıklı Kahve'yi gösterebiliriz. Kayıklı Kahvenin yeri: İstanbul Caddesi üzerinde, Aziziye Camii'ni geçtikten sonra Seyit Faruk Önder İşhanı ile bugünkü Ferah Çarşısı'nın arasında yol olan bölgede idi. Akkipriğin İsmail Ağa daha önce At Pazarı'nda böyle bir kızlı kahve çalıştırmıştı. Kayıklı Kahve'yi daha sonra Kel Galip isminde birisi çalıştırmıştır. Demirciler içinde Karagülle'nin dükkanının üzerinde de bir kızlı kahve bulunuyordu. Burayı Sabahat isminde bir hanım çalıştırıyordu. Bir başka kızlı kahve de Şahin Oteli'nin arkasında dar sokak içinde bulunan Şaziye'nin dostu Şahinkaya İsmail'in çalıştırdığı kızlı kahvedir. Selimiye Caddesi'nde, bugün katlı otopark olan Askeri Hastane'nin karşısında bir kızlı kahve daha vardı. Burayı Ökkeş isminde biri çalıştırmıştır. Bugünkü Emlak Kredi Bankası'nın yanındaki binada ve İplikçi Camii'nin civarında bulunan kızlı kahve ile Kara Mustafa'nın, hanın yanında Kır Ali'nin çalıştırdığı kızlı kahveler de o zamanın ünlü kızlı kahvelerinden sayılır.

1960-1970'li yıllarda kızlı kahveler yavaş yavaş çarşı içinden Alaaddin civarı ile Muhacir Pazarı'na taşınmıştır. Bunlardan Kel Galip'in oğlu Tahir'in Ceylani'nin sinemasının yanındaki yerde faaliyet gösteren kızlı kahvesi ile Muhacir Pazarı'nda Yüksek Kahve'nin üzerinde faaliyet gösteren Terzi Koca Kadir'in oğlu Tayyib'in kızlı kahvelerini sayabiliriz.

Konya'da faaliyet gösteren meyhanelere gelince. Yirminci yüzyılın başlarında Küçük Bedesten olarak adlandırılan ve bugün büyük bir kısmı yıkılan yerdeki bütün meyhaneler gayri müslümler tarafından çalıştırılırken, gayri müslümlerin 1916 yılı tehciri ve 1922 mübadelesi nedeni ile Konya'dan ayrılmaların-

dan sonra, yine aynı yerlerde Türk işletmeciler tarafından faaliyet gösterilmiştir.

Bu meyhanelerin en ünlüleri şunlardır: Avrad'ın oğlu Arap Tahir, Nebi Dayı, Kabakçı Ahmet, Akşehir'li Mehmet Ali Akgöbek, Arnavutoğlu Arif, Yoğurtçu Hasan, Karabiber, Kör Nimet isminde bir hanımın çalıştırdığı bir meyhane. Bu meyhanelerde, çeşitli alkollü içecekler yanında meze olarak: Kuşbaşı, köfte, sakatat, cacık, kızartma ve yalancı dolma da verilmekteydi.

Kaynak Kişi: 73 yaşında, eski hovardalardan bugün halıcılık yapan, Deli Nori lâkaplı Sayın Nuri Öğünmez'dir.

Yeni Meram, 27 Eylül 1997.

6. HOVARDA TÜRKÜLERİ

Konya türküleri arasında cinayet ve katil konularında bir çok türkü vardır.

Konya oturak alemlerinde ve yahut aşk ilişkilerinde bazı anlaşmazlıklar cinayet veya ufak tefek yaralanmalar ile sonuçlanabilirdi.

Oturaklarda oturak kurallarına uymayan veya çizgiden çıkan bazı kimselere yapılan işin uygunsuz olduğunu hatırlatmak veya bir daha tekrar etmemesi için ihtar mahiyetinde olarak kulağı kesilirdi. Bu işlem o kişinin canlı bir sabıka kaydı olarak suratına işlenmiş olurdu. Böyle bir olayda kulağı kesilenlere örnek gösterilmek üzere "kulağı kesik" damgası vurulurdu.

Eğer aşk ilişkileri daha bir anlam kazanır ise o zaman iş değişir, karşı taraf cinayet ile halledilirdi.

Öldürülen hovarda ünlü ve sevilen bir kişi ise; cinayeti izleyen günlerde o kişi hakkında türkü yakılırdı. Bu türkü muhabbet toplantılarında çalınıp çığrılırdı.

Aşağıda cinayet üzerine yakılmış türkülerden Kazım'ın türküsünü yayınlıyorum. İlk Kazım'ım türküsü kendi arşivimde bulunan el yazması türkü defterinden alınmıştır. Ayrıca bu türkünün varyantları da uzman folklorcu Seyit Küçükbezirci, üstad Cenab Kendi ve Saatçi Mazhar Sakman'ın derlemeleridir. Bir fikir verebilmek için bunları da burada yayınlıyoruz.

Kendi arşivimden KAZIM'IM TÜRKÜSÜ:

Mezar arasında harman mı olur?
Kama yarasına annem derman mı olur.

Aman kamayı sokan da insan mı olur?
Amanın Kazım'ım yandım elinden.
Aman Kazım'ım ben yanıyorum ölüyorum.

Mezar arasında kanlı kasaplar,
İnsan sevdiğine annem kama mı saplar?
Cenazem gidiyor seyredin ahbablar.
Aman aman Kazım'ım ben yanıyorum,
Şu karanlık gecede can veriyorum.

Evimizin önü kıbleye karşı,
Dil versin söyleyin kabrimin taşı.
Aslanım Kazım'ım hovardalar başı.
Aman Kazım'ım yandım elinden,
Karanlık gecelerde can veriyorum.

Seyit Küçükbezirci Bey'in derlemesi:

Mezar arasında harman olur mu?
Gama yarasına derman olur mu?
Gurşun atanda iman olur mu?

Aslanım Kazım'ım nerde yatıyor?
Gaytan bıyıkları gana batıyor.
Seni vuran zalim damda yatıyor.
Sööle doktor sööle ölecek miyim?
Ölmeden silami görecek miyim?

Mezar arasında gar basa basa,
Yandı ciğerim gan gusa gusa.

Aslanım Kazım'ım nerde yatıyor?
Gaytan bıyıkları gana batıyor.
Seni vuran zalim damda yatıyor.
Sööle doktor sööle ölecek miyim?
Ölmeden silami görecek miyim?

Mezar arasında melekler çoktur,
Söóle doktor söóle bir çare yok mudur?

Aslanım Kazım'ım nerde yatıyor?
Gaytan bıyıkları gana batıyor.
Seni vuran zalim damda yatıyor.

Söóle doktor söóle ölecek miyim?
Ölmeden silami görecek miyim?
Mezar arasından atlayamadım,
Döküldü cephanem toplayamadım.
Zalim düşmanları haklayamadım.

Aslanım Kazım'ım nerde yatıyor?
Gaytan bıyıkları gana batıyor.
Seni vuran zalim damda yatıyor.

Söóle doktor söóle ölecek miyim?
Ölmeden silami görecek miyim?
Mezarımın daşı kıbleye karşı.
Dil versin söylesin mezarımın daşı

Aslanım Kazım'ım nerde yatıyor?
Gaytan bıyıkları gana batıyor.
Seni vuran zalim damda yatıyor.

Söóle doktor söóle ölecek miyim?
Ölmeden silami görecek miyim?

Saatçi, divan sazı üstadı Mazhar Sakman'ın derlemesi:

Mezar arasında ganlı gasaplar,
İnsan ahbabına gama mı saplar?
Cenazem gidiyor bakın ahbaplar.
Aslanım Kazım'ın vurdular seni,
Bir karanlık yere koydular beni.

Aslanım Kazım'ım yerde yatıyor,
Gaytan bıyıkları gana batıyor.

Mezar arasında harman olur mu?
Gama yarasına derman olur mu?
Yayla yörüğünde din iman olur mu?

Mezarımızın daşı kıbleye karşı,
Dil versin söylesin mezarın daşı.
Kazım'ın sorarsan hovarda başı.

Mezar duvarını atlayamadım,
Döküldü kurşunum toplayamadım.
Zalim düşmanları hak[la]yamadım.

Cenab Kendi Bey'in derlemesi:

Mezar arasında harman olur mu?
Kama yarasına derman olur mu?
Kamayı vuranda iman olur mu?
Aslanım Kazım'ım yerde yatıyor,
Gaytan bıyıkları gana batıyor.

Mezar arasından atlayamadım,
Döküldü cephanem toplayamadım.
Zalim düşmanları haklayamadım.

Mezar arasında kanlı kasaplar [...]
İnsan ahbabına kama mı saplar?
Cenazem geliyor bakın ahbaplar.

Yüce dağ başında ışık ışıldar,
Kazım'ı vurmuşlar kanlar fışıldar.
Duyduk gelmedi zalim komşular.

Mezarımın daşı kıbleye karşı,
Başıma diksinler ayetli daşı.
Üstümdeki çimenler gözümün yaşı.

Mezar arasında melekler çoktur,
Gelme cerrah gelme çaresi yoktur.
Benim haktan başka hiç kimsem yoktur.

Yukarıda örneklediğimiz Kazım'ım türküsündeki güfteler çok büyük değişiklikler arz ediyor. Bu işin açıklamasını uzmanlarına bırakmak gerek. Kazım'ım türküsünün bir benzeri de kendi arşivimden aldığım bir türküdür. Bu türkünün benzerine başka derlemecilerin türküleri arasında rastlanmamıştır. Bu türkü de şöyledir:

Eğrim büğrüm Bermende'nin yolları,
Kardan beyaz küçük hanımın kolları.
Pek naziktir şu yarimin dilleri.
Aman Allah yoksa ölecek miyim?
Ölmeden silayı görecek miyim?

Mailem de kaşlarına mailem,
Senin gibi erkeğin dengi değilem.
Aman yoksa ölecek miyim?
Ölmeden silayı görecek miyim?

Üleşini boz merkebe sardılar,
Akşehir'e kara haber saldılar.
Aman Allah yoksa ölecek miyim?
Ölmeden silayı görecek miyim?

Off. Esdi şahı bülbül esdi yılları,
Ol baharda açıldı gülleri.
Off. Pek nazik de o yarimin dilleri
Aman Allah yoksa ölecek miyim?

Yeni Meram, 29 Aralık 1997.

7. KONYA'DA SÖYLENEN "HOVARDA TÜRKÜLERİ" I

Halkın duygu dağarcığından kaynaklanan ve türlü şekillerde yakılan; aşk, sevda, ağıt, övmece, gülmece ve yergi türünde olarak bir ezgi ile birlikte söylenen şiirsel mısralara türkü diyoruz. Türküleri yazan ve besteleyen sanatkârlar her türlü kaygıdan uzak olarak gözlemlerini, duygularını yansıtır, hoşuna giden ve gitmeyen şeyleri türkülere döker.

Konya türküleri bu alanda bulunmaz bir hazinedir. Aşağıda örneklerini varyantlarıyla birlikte sunacağımız Hovarda türkülerinden Alime veya Halime türküsündeki kahraman, bir baskın olayına karışan, paraya çok önem veren bir hanımdır. Efesinin gözdesidir. Hatta uğruna kanlar bile dökülebilir.

Bir başka Hovarda türküsü olan Cemilem türküsünde ise; Cemile'ye aşık olan bir efenin duyguları anlatılır. Cemile'ye ulaşmanın zor olacağını, zira; "kapılarının kalın, emmilerinin zalım" olduğu, buna karşın her ne pahasına olursa olsun Cemile'ye ulaşılacağını anlatır.

Kendi arşivimde bulunan, yıllar önce derlenmiş ve hiç bir yerde yayınlanmamış Alime ve Cemile türkülerini diğer derlemecilerin derledikleri örnekleriyle birlikte aşağıda sunuyoruz.

ALİMEM TÜRKÜSÜ (A. Sefa Odabaşı Arşivi'nden)

Bir urum dilberi yaktı yandırdı,
Ben yandım, aman aman,
Al yanaktan buse verdi kandırdı.

Aman aman Alime, bak şu benim halime,
Üflen gelin yangına, vallah kıyarım canıma of.

***

Alime'nin dama karşı bacası,

Konuşurken çıkageldi kocası.
Aman aman Alime, bak şu benim halime.
Üflen gelin yangına, billah kıyarım canıma of.
***
Alime giderse ben de giderim,
O kızın uğruna bir kan ederim.
Aman aman Alime, bak şu benim halime.
Üflen gelin yangına, vallah kıyarım canıma of.
***
Alime'nin samanlıktır sarayı,
Alışmıştır liraya almaz parayı.
Aman aman Alime, bak şu benim halime.
Üflen gelin yangına, vallah kıyarım canıma of.

Üstad Cenab Kendi Bey'in derlediği Alime türküsü de şöyledir:

Alime'yi samanlıkta bastılar,
Şalvarını gül dalına astılar.
***
Abdalın kızı Alime,
Efelerin gelsin yanıma.
Vallah billah kıyarım ben canıma.
Liralar mı takayım ak gerdanına?
***
Alime'nin samanlıktır sarayı,
Alışmıştır beğenir mi lirayı?
***
Nakarat

Alime'm giderse ben de giderim,
Alime'm uğruna kanlar ederim.

Nakarat

Alime'nin güne karşı odası,
Sevişirken çıkageldi kocası.

Nakarat

Alime kız samanlıkta el eder,
Kaşı değil gözü beni deli eder.

Nakarat

A. Sefa Odabaşı Arşivi'inden hiç bir yerde yayınlanmamış Cemilem türküsü:

Çeşmelerin bu mudur?
İçi dolusu mudur? (Tekrar)
Yedi yıldır beklerim.
Vay baygın Cemilem,
Son cevabın bu mudur?
***
Ekin ektim olacak,
Sevdan beni bulacak.
Bu nasıl sevda imiş?
Kıyamete kalacak. (Tekrar)
***
Vay baygın Cemilem,
Kapıları kalındır,
Emmileri zalımdır.
Zalim olsa ne yapar?
Baygın Cemilem benim malımdır. (Tekrar)
***
Ekin ektim çöllere,
Yoldurmadım illere.
Gizli de yar sevdim,
Dalgalı Cemilem bildirmedim illere.

Merhum Saatçi Mazhar Sakman'ın derlediği Cemilem türküsü:

Gapuları kalındır,
Emileri zalımdır.
Zalım olsa ne yapar?

Cemilem benim yarimdir.
***
Irafa sahan koydum,
İçine dahan koydum.
Cemilem oğlan doğurmuş,
Adını Şahan koydum.
***
Göğer ekinim göğer,
Kirpikler gaşa değer.
Merak etme sevdiğim,
Bir gün baş başa değer.
***
Göğer ekinim göğer,
Su gelir bendin döğer.
Ben annemden yetimim,
Her gelen beni döğer.

Yeni Meram, 26 Temmuz 1997.

8. KONYA'DA SÖYLENEN "HOVARDA TÜRKÜLERİ" II

Bir örneğini daha önce yayımladığımız "Hovarda Türküleri" nden sonra bu hafta da Develi türküsünü varyantlarıyla birlikte sunacağız. Develi türküsünün Aksaray Develisi ve Konya Develisi veya Kesik Develi diye bilinen iki çeşidi vardır. Türkü kahramanı Develi Hanım; fettan, güzel, cinsi cazibesi yerinde bir hanımdır. Uğruna türkü yakılarak çalınıp çığrılmıştır.

İlk Develi örneği hiçbir yerde yayımlanmamış olup, kendi arşivimizden al[ınmıştır].

DEVELİ

Çek deveci develerin yokuşa of,
Bal memeler bir birine tokuşa.
Ben yandım aman develi.
Al yanaklım kiraz dudaklım öpmeye nazik,
Sıkmış kolların altın bilezik of.

Develi giderse ben de giderim,
O kız uğruna bir kan iderim of.
Develi densiz gerdanı bensiz of.
(Tekrar)

Devem yüksek atamadım kilimi of,
Susadıkça ver ağzıma dilini.
Aman develi gerdanı benli,
Yandım develi aman develi.

Develi kız kapılara yan gelir,
Hovardası Konyalıya şan verir.
Ben yandım, al al yanaklım, kiraz dudaklım.

Devem yüksek atamadım urganı of,
Susadıkça ver ağzıma gerdanı.

Devem yüksek atamadım urganı of,
Üşüdükçe çek başına yorganı.

Yine arşivimizde bulunan eski bir Aksaray Develisi de şöyle:

Çek deveci develeri yokuşa,
Yandım aman aman yokuşa of.
Bal memeler birbirine tokuşa.
Devesinin burnu elvan çıkalı,
Devesine kurban oldum aman.
Edasına kurban oldum aman.
Uzamışsın hay sevdiğim dal gibi de,
Aman aman yar dal gibi.
Gelin geçen selam vermen,
İl gibi de aman il gibi.
Devesine kurban, edasına kurban
Olduğum aman.
Oh eremedim vefasına dünyanın,

Aman aman dünyanın,
Haydi haydi aman dünyanın,
Bülbül konmuş sarayına Konya'nın da,
Yandım aman Konya'nın.
Gel develi gelin hoppa develi, (Tekrar)
Devesinin burnu da elvan çıkalı da,
Aman yandım yar çıkalı.
Devesine kurban, edasına kurban
Olduğum aman.
Çek deveci develerin sulansın,
Yandım aman,
Akan çeşmelerin suyu bulansın,
Bulansın da yandım aman bulansın.
Devesinin çanına da, yanağının benine de
Kurban olduğum.

Gerçek folklorcu ve bu işin uzmanı sayın Seyit Küçükbezirci dostumuzun derlediği Aksaray Develisi:

İremedim mefasına dünyanın,
Bülbül konmuş sarayına Gonya'nın.

Develi yandım aman yar develi.
Devesinin dengine,
Gerdanının benine,
Ben yandım gızlar.

Sakyatan'dan Boruktolu'na yol işler,
Ergen oğlan bekar gızı pek sever.

Develi yandım anam yar develi.
Devesinin dengine,
Gerdanının benine,
Ben yandım gızlar.

Çek deveci develeri harıma,
Yük vurmuşlar üç yaşında toruna.

Develi yandım anam yar develi.
Devesinin dengine,
Gerdanının benine,
Ben yandım gızlar.

Çek deveci develeri Lemse'ye,
Hovardalar püskül sallar enseye.

Develi yandım anam yar develi.
Devesinin dengine,
Gerdanının benine,
Ben yandım gızlar.

Çek deveci develerin ingine,
Şimdi rağbet gözel ilen zengine.

Develi yandım anam yar develi.
Devesinin dengine,
Gerdanının benine,
Ben yandım gızlar.

Gaba ağacın gürültüsü dal ilen,
Goç yiğidin eğlencesi yar ilen.

Develi yandım aman yar develi.
Devesinin dengine,
Gerdanının benine,
Ben yandım aman.

Merhum Saatçi Mazhar Sakman'dan alınan Kesik Develi türküsü:

Heybe dalında,
Meram yolunda,

Şişe belinde,
Avrat kolunda,
Saat koynunda,
İller yanında,
Saracoğlu'nda.
Develinin acem şalı belinde,
Develi kız hovardalar elinde.

Gel Asuman'ım,
Kaşı kemanım,
İnce civanım,
Halleri yamanım,
Vişne fidanım,
Çek deveci develerin Lemse'ye,
Konyalılar püskül salmış enseye.

Ak daylak daylak,
Severler aylak,
Cemali parlak,
Güzelsin daylak,
Sen kimin yarisin?
Her yanın oynak.

Çek deveci develerin sulansın,
Akan çeşmelerin suyu bulansın.

Nakarat

Develi giderse ben de giderim,
O yar uğruna kanlar ederim.

Nakarat

Üstad Cenab Kendi Bey'in Develi türküsü derlemesi de şöyledir:

Eremedim vefasına dünyanın,
Dünyanın da leylim leylim yar dünyanın.
Bülbül konmuş sarayına Konya'nın,
Leylim leylim aman Konya'nın,
Konya'nın da leylim karam yar Konya'nın.

Devesinin dengine,
Gerdanının benine,
Ben yandım aman.

Saçım uzun ben saçımı tararım,
Leylim leylim aman ben tararım,
Tararım da leylim karam tararım.
Var mı benim bir kimseye zararım,
Yandım yandım aman zararım,
Zararım da leylim leylim yar zararım?

Nakarat

Beyler besler merak için tazıyı,
Tazıyı da leylim karam yar tazıyı.

Kadir Mevlam kara yazmış yazıyı,
Leylim leylim aman yazıyı,
Yazıyı da leylim karam aman yazıyı.

Nakarat

Çek deveci develerin sulansın,
Sulansın da leylim leylim yar sulansın,
Akan çeşmelerin suyu bulansın,
Yandım anam yandım bulansın,
Bulansın da leylim leylim yar bulansın,

Nakarat

Uzamışsın hay sevdiğim dal gibi,
Dal gibi de leylim leylim dal gibi.
Gelin geçen selam vermen el gibi,
El gibi de leylim leylim yar el gibi.

Nakarat

Çek deveci develeri Çorum'a,
Leylim leylim aman Çorum'a.
Yük vurmuşlar üç yaşında toruma,
Yandım aman yandım toruma,
Toruma da leylim leylim yar toruma.

Nakarat

SONUÇ

Çok farklılık arz eden varyantlarda bozulmalar, çıkartmalar ve ulamalar yapılarak türkünün orijinalliği bozulmuş, hangi türkünün Develi Türküsü'nün aslı olacağı hususunda şüpheler hasıl olmuştur. Bu bakımdan türkünün aslını saptayabilmek için bu işin uzmanları tarafından esaslı bir araştırma yapılması gerekmektedir.

Yeni Meram, 2 Ağustos 1997.

9. KONYA HOVARDA TÜRKÜLERİ III

Konya'da çalınıp çığrılan türkülerin güfte ve ezgi özellikleri başka hiç bir yöreninkine benzemez. Türküler; aşk, sevda, cinayet, kahramanlık temalarının yanında semt, yöre, mahalle, sevgilinin ismi, meslek ve akla gelmeyecek birçok konuyu dile getirebilir. Yayınlanmış türküler üzerinde yaptığımız bir araştırmada bakınız kaç tane şehir ve yöre ismi saptadık. Bergama, Yozgat, Emirdağ, Bermende, Aksaray, Meram, Sille, Eşmekaya il ve ilçe merkezleri ile Aksinne, Durakfaki gibi mahalleler; Naciye, Halime, Alime, Saffet, Kazım, Şakir, Kozanoğlu gibi kişi adları.

Aşağıda kendi arşivimizdeki türkü defterinden aldığımız türküler yukarıda söylediklerimize en güzel örnektir.

İlk iki türkü hiç bir yerde yayınlanmamıştır. Okuyucularımızın dikkatine sunulur!

MERAM BAĞLARI

Meram bağlarıdır benim durağım,
Dert üstüne dert bağladı yüreğim.
Nerelerde gezer güzel meleği[m]?
Söndürme çıralarım yok benim,
Ben garibim sen yüzüme bak benim.

Cevizin yaprağı taze dalında,
Gitti kömür gözlüm gözüm yollarda.
Oynaşalım sevilemi [?] bu ayda,
Öteki ayda ayrılık var ölüm var.

Gümüş ıbrık gibi kaynadım çoştum,
Kendi yağım ile kavruldum piştim,
Kaderim, kıymetim bilmeze düştüm,
Niyneyim dünyada dünya malini?
Gönül arzu eder eski yarini.

Ceviz idim indirdiler dalimden,
Ayırdılar beni nazlı yarimden,
İl ayrılsa da ben ayrılmam yarimden,
Söndürme çıralarım yak benim.
Ben garibim sen yüzüme bak benim.

Aynı türkünün bir başka varyantı:

Meram Bağları da benim durağım,
Dert ü[s]tüne dert bağladı yüreğim.
Nerelerde gezer benim huri meleğim?
Söndürme çıralarım yak benim!
Ben garibim sen yüzüme bak benim!

Çubuğum yok yol üstüne uzatan,
Takatım yok yar yolunu gözetem,
Menendin yok seni kime benzetem?
Şahinim kollarına konmaya geldim.

Budadım bağları yiyemedim üzümü,
Kaynattım bekmezi gelirim gözün.
Mektuplar yazdırdım kalmadı sözüm.

Servinin dalları kendinden eğri,
Yardan mı ayrıldın benzin sapsarı?
Yardan ayrılanın böylü[?] olur hali.

Açman pencereyi girmesin yeller!
Bugün meraklıyım açmasın güller!
Benim yar sevdiğimi bilmesin eller!

İller yarini alır gider bahçeye,
Ben derdimi çıkıladım bohçaya,
Şimdi rağbet güzel iken[?] akçaya.

Söğüdün yaprağı narindir narin,
İçerim yanıyor dışarım serin,
Halimi sormuyor muhannet yarim.

UZUN HAVA

Bu türkünün yanına düşülen notta: türkünün PARSANA'lılar tarafından çığrıldığı hususunda bir açıklama yapılmıştır.

Yağlığımda kişnişim var badem var,
[...] arkamızdan gelen var,
Beni [...] seni bana viren var.

Ört yarim yazmayı boylu boyunca!
Elleşmen sarhoşa günler doğunca!

Nesine varmalı bizim illere?
İçinde bir adem beyi kalmamış.

İnsan birbirine olur mu panka,
Gökten yere iner mi zümrüdü anka.

İndirdiler zindana beği kalmamış,
Nesine varmalı bizim illere?
İçinde bir adem beği kalmamış,
Yar yar ey.

EŞMEKAYA

Eşmekaya'nın gavakları gölgeli,
Yil vurdukça denizleri dalgalı,
Aman aman.
O yarimin küçücükten başı gavgalı.

Benleri benleri aman o yarimin benleri,
Benleri aklıma gelir ağlarım aman,
Benleri aklıma düşer ağlarım of.

Karşıdan geliyor üç beş kıratlı,
Var mı içinizde yar Mehmet adlı?
Of of.
Kendi küçük amma dili pek datlı.

Benleri aman aman yavrumun benleri,
Benleri aklıma düşer ağlarım.

Karşıdan geliyor bir beylik deve,
Ağzında dikeni yer geve geve.
Aman of.
O yarim de akşamdan gelmez eve.
Benleri benleri aman,
O yarimin benleri aklıma düşer ağlarım.
(Tekrar)

Yeni Meram, 8 Aralık 1997.

10. KONYA'DA SÖYLENEN HOVARDA TÜRKÜLERİ IV

Aşağıda varyantlarıyla birlikte yayınlayacağımız Saffet Efendi türküsü güfte olarak birbirinden çok farklı şekillerde söylenmektedir. Söylenişteki bu değişiklikler bir Konyalı olarak cidden insanı üzmektedir. Türkülerin asıllarını saptayabilmek çok zordur. Zira; her icracı kendi türküsünün güftesinin doğru olacağını, hatta bu işin bir kariyer meselesi olduğunu açıkca söyleyebilmektedir.

Anonim olarak yakılan türküler kimsenin malı değildir. Hal böyle olunca, türkü alıp ulama ve çıkarmalar yapmak, sonra da o türküyü icra ederek çığırmak hakkaniyete sığmaz, doğru da olmaz.

Bugüne kadar Konya Türküleri'nin gerçek güftelerinin saptanması konusunda ciddi bir çalışma yapılıp yapılmadığını bilmiyorum. Eğer bundan sonra yapılacak ise bu işin uzmanları

tarafından oluşturulacak bir komisyon aracılığıyla rasyonel bir şekilde çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Muhtelif kimselerde bulunan türkü güfteleri bir araya getirilir, kaynakların eskiliğine göre üzerinde çalışmalar yapılır ve doğruya en yakın güfteler bulunur. Genel kural budur.

Ben şahsen hovarda adıyla yayınladığım türkülerin bütün varyantlarını bir arada yayınlayarak okuyucuya bir mukayese imkanı sağlıyorum. Ayrıca bu işin uzmanlarına büyük işler düştüğünün bilincindeyim. Geç kalırsak çok yazık olur.

Kendi arşivimden aldığım Saffet Efendi Türküsü:

Off.
Bir gider de ben ardıma bakarım,
Ben yandım aman aman sürmelim.
Akar gözden kanlı da yaşlar saçarım,
Aman aman Saffet Efendi.

Güvercinim baş ucumda yayılır,
Ben yandım aman aman sürmelim. (Tekrar)
Güzeli görünce fikrim dağılır,
Aman aman aman Saffet Efendi.
İğme yüzünü bahar gelir güz gelir,
Onlar bezme az gelir aman aman,
Ben dayanamam küçücüksün inanamam.

Ulu kuşun havada olur oyunu,
Ben yandım aman aman.
Değme şahan vermez ellere payını,
Aman aman Saffet Efendi.

Kız oğlana yandı,
Aman aman hanım cama dayandı.
Yarim uykulardan uyandı of.

Yiğin at gibi çarpma başını,
Ben yandım aman aman sürmelim.
Taze gelin gibi yıkma kaşını,
Aman aman Saffet Efendi.

Bahar gelir güz gelir,
Onlar bezme az gelir aman aman.
Ben dayanamam küçücüksün İnanamam,
off.

Gider oldum il başıma çevrildi, (Tekrar)
Aman aman bir danem.
Gitme diye yar boynuma sarıldı,
Bize kısmet gurbet elden verildi.
Aman aman Saffet Efendi.

Cenap Kendi Bey'den alınan Saffet Efendi Türküsü:
Makamı: Uşşak

Toprak tencerede bakla pişer mi?
Kız oğlan kızı[n] karnı şişer mi?
Ah aman aman Saffet Efendi.
Benim günahlarımı affet efendi,
Beni şuralardan al git efendi!

Atı olan il atına biner mi?
Yiğit olan sözlerinden döner mi?

Nakarat

Üç giderim beş ardıma bakarım,
Ela gözden kanlı yaşlar dökerim.

Nakarat

Benim atım şu yerlerde eş[i]nir,
Eşinir de tırnakları aşınır.

Nakarat

Kara kuşun havadadır oyunu,
Değme şahinlere vermez avını.

Nakarat

Güvercinler bağ ucunda yayılır,
Seni gören gözler durmaz bayılır.

Nakarat

Güzelcenin köşededir odası,
Yaktı beni güzelcenin edası.

Nuri Cennet Usta'dan alınan Saffet Efendi Türküsü:
Makamı: Uşşak 2/4'lü

Heey heey,
Atı olan haydi el atına biner mi vay vay?
Yiğit olan aman ikrarından döner mi vay?

Nakarat
Ah aman aman Saffet Efendi,
Beni buralardan al git efendi,
Aman suçlarımı affet efendi.

Toprak tencerede bakla bişer mi de?
Kız olan kızların karnı şişer mi de?
Vay vay

Nakarat

Ah aman aman şişmanım aman,
Şişman sevdim de pişmanım aman,
Karakollar düşmanım aman.
Toprak tencerede bulgur kaynar mı da?
Ben yandım aman,
Gelinle kaynana haydi bir arada oynar mı?
Vay vay.

Nakarat

Ah aman aman Saffet efendi,
Beni buralardan al git efendi,
Suçlarımı affet efendi!

Kara kuşun havadadır oyunu da,
Ben yandım aman.
Değme şahinlere vermez payını,
Vay vay aman.

Nakarat

Şişmanım aman şişman da aman,
Şişman sevdim pişmanım da aman,
Karakollar düşmanım aman aman.
Aman aman kızlar kızlar,
Sürmeli kızlar,
Göğsü çapraz düğmeli kızlar,
Hani nerede gelecek gelmeyen kızlar.

Yeni Meram, 23 Ağustos l997.

11. HOVARDA TÜRKÜLERİ VE SİLLE V

Konya'nın yanıbaşında şirin bir kasaba olan Sille, tarih süreci içinde mitoloji, sanat, ekonomi yönünden her zaman Konya'yı etkilemiştir.

Sille, ismini mitolojideki su perileri SİLEN'lerden almış. Silenler şarap tanrısı Baküs (Diyanusöz)'ün nedimeleri imiş.

Sille halkı, Konya'nın en eski halklarından birisi. Konya'nın Selçuklular tarafından fethinden evvel burada oturmuş, Grek kökenli olmayan, belki de Saint Pavlus'un Konya gezisinde hristiyanlaştırılmış kişiler. Yerli olan bu halk Grekçe de bilmiyor. Yüzyıllar boyunca Türkçe konuşmuş, kilise kitabelerini bile Türkçe yazdırmışlar.

Sille aynı zamanda ekonomi bakımından Konya'nın Avrupa'ya açılmış penceresi, Konya'nın bir antreposu. Silleli tacirler Konya'da üretilen bazı hammaddeler ile doğal boya maddesi olan cehriyi Avrupa'ya pazarlamışlar. Avrupa'dan da [...] satın alınan bazı eşyaları ithal ederek Konya piyasasında pazarlamışlar.

Eski Konya evlerinde Avrupa kaynaklı birçok ev ve mutfak eşyası, özellikle porselenler bu dış alımlarla Konya'ya gelmişlerdir.

1917 yılında Sille'ye bağlı 17 köy bulunuyormuş. Sille merkezinde 7 cam[i] ve mescit ile 22 odalı ve 80 talebeli bir medrese ile zen[g]in bir kitaplığı bulunmaktaymış. Bunların yanında 5 çeşme, 1 şadırvan, 1 büyük han, 6 kahvehane, 5 [f]ırın, 8 kasap, 1 yağhane, 2 saatçi, 1 k[u]y[u]mc[u], 1 kürkçü, 2 kalaycı, 40 tüccar, 20 aktar, 2 çil[i]ng[i]r, 1 nalbant, 10 kunduracı, 15 yemenici, 8 semerci, 30 bakkal, 1 eczane, 10 berber olmak üzere toplam 300 dükkan varmış. Bunlardan başka 7 testi imalathanesi, 7 islamî Sübyan mektebi ile 1 Fransız mektebi bulunuyormuş.

Sille'nin içinden akan bir dere ile yukarı ve aşağı üzüm bağları sulanırmış. Bu dere 1945 ve 1951 yıllarında taşarak Sille'ye büyük seller getirmiştir.

Eskiden iş mevsimlerinde Sille'den 500-600 kişi çalışmak için Ege dolaylarına giderlermiş. Sille'nin üzümü, kurma şarabı, destesi, kurma balığı, halısı da çok ünlüdür.

1922-1923 mubadelesinde Sille'li Rumlar Sille'yi terkederek, bir kısmı Yunanistan'a, bir kısmı İstanbul'a göç etmişlerdir.

Bu kısa girişten sonra asıl söylemek istediğimiz Sille'nin büyük bir sanat ortamı ile birçok ünlü ozana sahip olmasıdır. Bu sanat ortamının hazırlanmasında en önemli faktör, bu kasabada kaç-göçün bulunmaması, Rumlar ile Türklerin içiçe huzurlu bir şekilde yaşamalarıdır. Silleli bir kız ile Silleli bir delikanlı sokakta, çeşme başında rahatça görüşebiliyor ve duygularını türlü şekillerde birbirlerine açabiliyorlardı. Bu duygular bazen mısralarda, bazen saz tellerinde yankılanıyordu.

Sille'de pek çok saz ve söz ustasının yetiştiğini belirtmiştik. Bunlardan Silleli Sururî, Padişah huzurunda saz çalıp söylemiş. Bunun gibi Zehri, Feşani, Figani gibi daha bir çok ozan, duygularını mısra mısra işlemiştir. Bazen Silleli madamlar oturaklara katılarak oynamışlar, türkü söylemişlerdir. Hatta Konyalı bir sanatkâr böyle bir katılımcı madam için Madam Türküsü'nü bestelemiştir.

Saz ve söz, Sille'nin belirgin özelliği olunca Sille, türkülere de konu olmuş ve bir çok Konya türküsü, Sille türküsü adıyla ünlenmiş, oturak alemlerinde çalınıp çığrılmıştır. Bu türkülerden iki örnek vererek yazımızı noktalayalım.

Bir Sille türküsü varyantı:

NECİP OĞLAN
Yaylı geldi kapımıza dayandı,
Allı gelin odasında uyandı.
Necib'in annesi nasıl dayandı?

Kafir nalbant nasıl kıydın kocama?
Bu katillik kalmaz senin yanına.

Vara vara iki sokak arası,
Yaktı beni Kör Şükrü'nün kaması,
Kama değil bende mavzer yarası.

Kafir nalbant nasıl kıydın canıma?
Bu katillik kalmaz senin yanına.
Vara vara iki sokak kavuşa,
Elden ayak götürdüler koğuşa.

Kafir nalbant nasıl kıydın canıma?
Bu katillik kalmaz senin yanına.

Diğer bir Sille türküsü: SİLLE

Şu Sille'nin bağları,
Beyim aman aman.
Ders veriyor hocaları,
Beyim aman aman.

Şu Sille'nin ufak tefek taşları,
Serbest bağlar kuşakları.
Hilâla da benzer şu yavrunun kaşları.

Bayram gelsin kınalar yakayım,
Sen salın da ben boynuna bakayım.

Şu Sille'den gece geçtim,
Beyim aman aman,
Acı tatlı sular içtim,
Beyim aman aman.

Evlerinin önü zeytin ağacı,
Dökülür yaprağı kalır ağacı.

Evlerinin önü yüksek kaldırım,
Kaldırımdan düştüm beni kaldırın.
Can[f]es şalvar sıkmış beyaz baldırın.

Mehmet Gündoğdu'nun Notu:

Yukarıdaki iki türkü de birer varyanttır. İkinci türkü 4 varyantı olan SİLLE türküsünün 5. varyantıdır. Gerek güftesi, gerek vezni bozuktur. Sayın A. Sefa Odabaşı'nda bulunan 80-100 yıllık türkü defterine, bu türkü bu bozuk şekliyle yazılmıştır. İlgilenenlerin diğer 4 varyantı da incelemeleri [gerekmektedir].

Yeni Meram, 14 Mart 1998.

12. ESKİ KONYA DÜĞÜNLERİNDE OKUNAN İLAHİ VE TÜRKÜLER [I]

Eski Konya düğünleri özgün kurallar çerçevesinde yapılır ve birçok aşamalardan geçerek sonuca bağlanırdı.

Merasimler genelde kız evinde yapılırdı. O zamanlar bugün olduğu gibi düğün salonları yok idi. İlk aşama görücülük, daha sonra kızı isteme sonra da şerbet içme aşamaları vardı. Bunları daha önceleri yazmış olduğum araştırma yazılarımda siz okurlarıma anlatmıştım. Düğünlerde eğlence hususu özellikle kadınlar arasında yapılan toplantılarda olurdu. Bunun ilk örneği yüzük takma merasimidir. Oğlan ve kız tarafları anlaştıktan sonra, cuma günü her iki tarafın erkek yakınları arasında şerbet içilir ve ertesi cumartesi günü alaturka saat 7'de kız evinde kadınlar arasında geline yüzük takılmak üzere dağılırlardı. Bu merasimlerde özellikle yaşlı ve kâmil kişiler ile düğünlerde bulunması gerekli o semtin hocaları da çağrılırdı.

Bu hocalar dul veya hiç evlenmemiş, sıbyan mekteplerinde Kur'an okumayı öğrenmiş, Mızraklı İlmihal'den dini

bilgiler kapmış, Ahmediye, Muhammediye okumuş, ilahi söyleyebilen, çocuklara Kur'an ve namazlık belleten, fakat kendileri yazı yazamıyan hatunlardır. Bu hocalar gerektiği zaman misafirlere ilahi ve türkü söylerler ve de hem dini hem de dünyevi zevklerini tatmin ederlerdi. Zira bazı misafirler "Ölengille ağlayacak mıyız? Direngille gülelim." diye akıllarından geçirdiklerinden hocalar tarafından, misafirlerin canları sıkılmasın diye türkü okunurdu. Geline yüzük takıldıktan sonra (Alyans değil, firuze taşlı yüzük olurdu), getirilen bir sandalyeye oturtulur ve eğlence faslına başlanırdı.

Hoca ilk ilahiyi okurdu.

Bilmem nideyim aşkın elinden?
Kande gideyim aşkın elinden?

Dinle zarımı kodum arımı,
Virdim sırrımı aşkın elinden.

Varımı vereyim kadere ireyim,
Üryan olayım aşkın elinden.

Meskenim dağlar gözyaşım çağlar,
Durmaz kan ağlar aşkın elinden.

Kaddim yayla oldu bağrım say oldu,
İşim zor oldu aşkın elinden.
Yonis'te sözü kül olmuş özü,
Kan ağlar gözü aşkın elinden.

Bir başka ilahi örneği daha:

İsmi suphan virdin mi var?
Bahçelerde yurdun mu var?
Bencileyin derdin mi var?
Garip garip ötme bülbül!

Benim derdim bana yeter,
Sen de bir dert katma bülbül!

Bilirim aşıksın güle,
Gülün halinden kim bile?
Bahçedeki gonca güle,
Dolaşıp söz atma bülbül!

Ötme bülbül ötme bülbül!
Derdi derde katma bülbül!
Benim derdim bana yeter,
Sen de bir dert katma bülbül!

Pervas edip uçar mısın?
Deniz derya geçer misin?
Bencileyin naçar mısın?
Garip garip ötme bülbül!

Ey bülbülüm uslu musun?
Kafeslerde yaslı mısın?
Bencileyin dertli misin?
Derdi derde katma bülbül!

Bilirim aşkın verde,
Kararın yok bir yerde,
Yüreğimde olan derde,
Bir dert de sen katma bülbül!

Misafirlerden biri "Ah hocam AŞKIN YAYLASI' nı bir söyleyiver, ben onu pek severim", [diye] bir türkü isteyebilir. Hoca da örnek olarak şu karcığar türküyü söyler.

Aşkın yaylası derler bu dağa aman aman,
Al yeşil otağa kurmuş çadırlar canım.
Dokunmayın yarime bugün yorgundur aman aman,
Avcı elinden çıkmış algındır.

Benim yarım bahçelerde gül gibi hey,
Gelir geçer selam vermez el gibi canım.
Aramızda bir münafık var gibi aman aman,
Dokunmayın yarime bugün yorgundur,
Avcı elinden çıkmış algındır.

İzin var mı bahçenize girmeye aman aman?
El uzatıp gonca güller dermeye canım?
Sabır ister her murada ermeye aman aman,
Dokunmayın yarime bugün yorgundur.
Avcı elinden çıkmış algındır.

Bu türküyü takiben SÖYLETME TÜRKÜSÜ okunur:

Söyletme beni derdim büyüktür,
Ümüdüm aşkım çoktan sönüktür,
Hayatım bana bir koca yüktür.
Gönül bahçesinde baykuşlar öter,
Bu acı bana ölümden beter.

Aşk bir rüya imiş gördüm uyandım,
Muhabbet baki kalacak sandım,
Beyhude yere ateşe yandım.
Gönül bahçesinde baykuşlar öter.

Bizim turnalar yeşil başlıdır,
Yari sorarsan kalem kaşlıdır.
Yardan ayrılalı gözüm yaşlıdır.
Nakarat

Söyletme beni severim seni,
Gonca gül idim soldurdun beni,
Düşmanlarıma güldürdün beni.
Nakarat

Bahçeye indim taş bulamadım,
Yüzüğüme hem kaş bulamadım,

Kendime uygun eş bulamadım.
Nakarat

Düğünlerde en sık okunan türkülerden birisi de EY GAZİLER türküsüdür:

Ey gaziler yol göründü gine garip serime,
Dağlar taşlar dayanmaz benim ahuzarime.
Billah ben kail olmam genç yaşımda ölüme,
Kal selamet nazlı yarim bir yana sen bir de ben.

Ben havada uçar iken el ile tuttun beni,
Ne kapında kul eyledin ne azat ettin beni,
Ben pahamı bilir iken bir pula sattın beni,
Kal selamet nazlı yarim bir yana sen bir de ben.

Dün gece yar hanesinde yastığım taş idi,
Altım toprak üstüm yaprak gine gönlüm hoş idi.
İl beni yalnız sayardı, yar bana yoldaş idi,
Kal selamet nazlı yarim bir yana sen bir de ben.

Hep güzeller geldi geçti, görmedim ben yarimi,
Gökte melek yerde insan çeker ahuzarimi.
Virseler dünya malini, gine vermem yarimi,
Kal selamet nazlı yarim bir yana sen bir de ben.

Yüzük takma merasiminden 3-5 gün sonra oğlan evi kız evine YOKLAMA gönderir. Yoklamadan maksat oğlan evinin hazırladığı dürünün kız evine gitmesidir. Burada da yine her iki tarafın yakınları ve misafirleri bulunur. Bu toplantılar bazen yemekli de olabilir. Ve hocalar yoklamanın demirbaş misafirleridir.

Yeni Konya, 10 Ağustos 1996.

13. ESKİ KONYA DÜĞÜNLERİNDE OKUNAN İLAHİ VE TÜRKÜLER [II]

Geçen hafta yoklamayı anlatmıştık. Yoklama: Yüzük takma merasiminden 3-5 gün sonra oğlan evinin kız evine dürü yollamasıdır. Yoklamalarda ilahi okunduğu gibi türkü de okunur.

Hocadan istenir istenmez hoca hanım şu türküyü okur:

Yıldız akşamdan doğarsın,
Doğar havaya ağarsın.
Bilirim bir yar seversin,
Nakarat

Yıldız gömleğin gök müdür?
İçinde tenin ak mıdır?
Dinin imanın yok mudur?
Nakarat

Bana dertli Kerem derler,
Sana kervan kıran derler,
Yare ikrar veren derler.
Nakarat

Misafirler ZELİHA HANIM'dan Bülbül olsam'ı isterler. Hoca: "Söyliyecem yavrım", der. Ve başlar söylemeye.

Bülbül olsam konabilsem dallara,
Akdı çeşmim sel sel oldu göllere,
Seni alam gidem gurbet ellere,
İmana gel kanlı zalim imana.
Meftun oldum şu kaşları kemana.

Bir diğeri de şöyledir:

Hay gız senin adın gibi ad olmaz,

Bal ile kaymakta böyle tat olmaz,
İkimizin arasında yad olmaz.
İmana gel kanlı zalim imana,
Meftun oldum şu kaşları kemana.

Suya düştü feracemin bir ucu,
Baş sokmuş o yar elmas sorgucu.
Esef çekme benim olun sonucu,
Meftun oldum şu kaşları kemana.

İkimizi bir odaya koysalar,
Üstümüze altın kilit vursalar.

Düğünlerin son aşaması BIRAKINTILI VE TAÇ AÇMASI düğünleridir. Bu ikisinde ağırlık türkülerdedir. Hocanın yanında defçiler ve çengiler de bulunur. Hem kız tarafı hem erkek tarafı ayrı ayrı defçi ve çengi tutabilirler. Bu zenginlik meselesidir. Defçi kadın veya kızlar Sultan Hamamı karşısında ÖLÜ BENLEDİ MAHALLESİ'nde otururlardı. Bunların yaşlı kadınları hamamlarda çalışırlardı. Oğlan evinin veya kız evinin defçi ve çengileri ayrı ayrı çalıp söylemeye başladıkları gibi beraber de söyleyebilirlerdi. Her iki takım da misafirlerin arzusuna göre hareket ederler. Örnek olarak oğlan evinin defçi veya çengileri şu türkü ile başlarlar.

Armut dalda on olur,
Basma da şalvar don olur.
Ben askere gidersem,
Eminem kime yar olur.

Aman Eminem, yangın Eminem, baygın Eminem,
Küçük efesine sargın Eminem.

Bahçelerde patlıcan,
Ben askere yazılcam.

Ben askerden gelince,
Gerdanı benli gız alıcam.

Nakarat

Armut dalda beş olur,
Yere düşer keş olur.
Ben askere gidersem,
Eminem kime eş olur.

Nakarat

Bir diğer türkü:

Kaleden indirdiler,
Trene bindirdiler.
Bir tanecik yarimi,
Sefere gönderdiler.

Sevdiğim kızlar kızlar,
Her yerim sızlar.

Kalede oturanlar,
Derdimi artıranlar.
Bana bir cevap verin,
Sevdadan kurtulanlar.

Sevdiğim kızlar kızlar,
Her yerim sızlar sızlar.

Bir başka türkü:

Gül aldım eğin eğin,
Aldırdım almadığın.
Her gelen halim sorar,
Ne bilsin kalbimdekin.

Nakarat

Denizlerin kumuyum,
Balıkların puluyum.
Aç kapıyı gireyim,
Ben de Allah kuluyum.

Nakarat

Kara kabak kökünü,
Ele batar dikeni.
Mevlam esirgesin,
Yar hasreti çekeni.

Nakarat

Çarşıda gezer oğlan,
Bastonu güzel oğlan.
Babam seni everecek,
Parayı kazan oğlan.

Nakarat

Yumurtanın sarısı,
Yere düştü yarısı.
Beni baştan çıkaran,
Şu densizin karısı.

Nakarat

Limonu oyamadım,
Yar sana doyamadım.
Anasıyla dost oldum,
Kızını eğemedim.

Nakarat

Defçi kız bir iki türkü söyledikten sonra parsa (bahşiş) toplamaya başlar. Kız evinin çalgıcıları kız evinden, oğlan evinin çalgıcıları oğlan evinden bahşiş toplar.

Yeni Konya, 17 Ağustos 1996.

14. KONYA MANİLERİ

Mani, söyleyenleri belli olmayan dörder mısralı ve her bir mısrası bağımsız olan şiir kümeleridir. Halk şiirinin bir türü olan manilerde çoğu 1., 2., 4. mısralar kafiyelidir. Son iki mısrada asıl söylenecek olan şey belirtilir. İlk iki mısra giriş bölümüdür. Manilerde genellikle hece ölçüsü olarak yedili ölçü (3+4) kullanılır. Çok az olmakla beraber sekizli hece ölçüsünün de kullanıldığı görülür. Manilerde konular geniş ve kapsamlıdır. Aşk, hasret, sevgi, ihanet, ilenç, övgü ve daha sayılmayacak kadar konular manilere girer.

Konya'da derlenen en eski maniler M. Ferid Uğur ile Saadettin Nüzhet Ergun Bey'in müşterek yayımladıkları KONYA HALKIYYÂT VE HARSİYYÂTI kitabında görülmektedir. Daha sonraları Sayın Mehmet Önder Bey'in eşi Zafer Önder Hanım'ın TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI DERGİSİ'nin 1. cildinin 6. sayısı ile 2. cildin 27. sayısında yayımlanan *Konya Manileri* ile; esaslı bir çalışma ürünü olan, uzman folklorcu SEYİT KÜÇÜKBEZİRCİ dostumuzun derleyip YENİ MERAM gazetesinde yayımladığı folklorik araştırmanın bir bölümü olarak *Konya Manileri*'ni görüyoruz.

Anonim manilerin yanında, belirli günlerde özellikle ramazan aylarında mani düzüp yazan ve bu geleneği günümüze kadar getiren şair dostlarımız arasında A. Rıdvan Bülbül , Mahir İba, Nevzat Küçükerol ile Yalçın Dikilitaş'ı unutmamak gerekir.

Son zamanlarda Feyzi Halıcı ağabeyin yazıp yayınladığı DÖRTLEMELER ise mani geleneğinin daha modernize edilmiş haliyle büyük beğeni kazanmaktadır.

Bölümler halinde bu sütunda yayımlayacağımız 110 adet mani, özel kitaplığımda bulunan yazma bir defterden alınmıştır. Bazılarının kafiye ve ölçüleri bozuk olup biz değiştirmeden aynen alıyoruz. Ayrıca bu maniler arasında KONYA HALKIYYÂT VE HARSİYYÂTI isimli kitaplarda yayımlanan maniler ile benzer olanlarına da rastladık. Bizdeki her maninin başında GEL AMAN nakaratı kullanılıyor.

Gel aman,
Altın tabakta vişne,
Gel yarim aşka düşme.
Aşkın sonu ayrılık,
Nafile dile düşme.

Gel aman,
Altın tabakta kiraz,
Biri al biri beyaz .
Kalemini sevdiğim Mevla,
Kibarı kibara yaz.

Gel aman,
Bağdat'dan üzüm aldım,
Salkımın düzünü aldım.
Gel ela gözlü yarim,
Babandan izin aldım.

Gel aman,
Kaleden inişim iniş,
Yağlığım dolu yemiş.
Yare yolladım yemiş,
Yar kendi gelsin demiş.

Gel aman,
Kaleden indi akrep,
Ağzında yeşil bayrak.
Gel sarılalım yatalım,
Sonumuz kara toprak.

Gel aman,
Siyah saçın örgüsü,
Yüreğimde sevgisi.
Ben arayıp bulamadım,
Bu da hüda vergisi.

Gel aman,
Mani mani ya kelam,
Benden yare çok selam.
Darılıp gücenmişsin,
Kavuşuruz bir zaman.

Gel aman,
Denize dalacağım,
Bir balık alacağım.
Sekiz çocuklu olsan,
Ben seni alacağım.

Yeni Meram, 1 Haziran 1996.

Bugün ayın üçüdür,
Girme bostan içidir.
Senin yarin gül ise,
Benimki fındık içidir.

Gel aman,
Ufacık iğnesine,
Mailem cilvesine.
Ben yarime kavuştum,
Darısı cümlenize.

Gel aman,
Ak buğdayım buğdayım,
Sereyim kurutayım.
Geçme kapunun önünden,
Ben seni unutayım.

Gel aman,
Kaleden indim düze,
Gül bağladım nergise.
Yedi yıl hizmet ettim,
Bir ela gözlü kıza.

Gel aman,
Lefge bir dağ içinde,
Gülü bardak içinde.
Yıkılsın viran olsun,
Yarim yoktur içinde.

Gel aman,
Lefgenin erikleri,
Şekerdir yedikleri.
Bir bir aklıma gelir,
Yarimin dedikleri.

Gel aman,
Minareden sesini aldım,
Eğildim fesini aldım,
Yüzbin arslan içinde.
Beğendim hasını aldım

Gel aman,
Top iğnem ulam ulam,
Yar seni nerde bulam.
Yüzbin arslan içinde,
Hilal kaşından bilem.

Gel aman,
Bir taş attım Lemze'ye,
Saçını atmış enseye.
Ben gurbete gidiyorum,
Gönlünü verme kimseye.

Gel aman,
Keten gömlek filfili,
Nerden aldın bu dili?
Bu dil buranın değil,
İstanbul'un bülbülü.

Gel aman,
Keten gömlek dize dek,
Gel gidelim bize dek.
Gel sarılalım yatalım,
İlkbahardan güze dek.

Gel aman,
Kuzu gördüm güzü gördüm,
Tüyünü kırmızı gördüm,
Şeftali pazarında,
Sevdiğim kızı gördüm.

Gel aman,
Çekmecemin kilidi,
İçimi kan bürüdü.
Sen orada ben burada,
Fidan ömrüm çürüdü.

Gel aman,
Kaya dibi saz olur,
Gül açılır yaz olur.
Ben yarime gül demem,
Gülün ömrü az olur.

Gel aman,
Ay doğar aşmak ister,
Gün doğar yaşmak ister.
Şu benim cahil gönlüm,
Yare kavuşmak ister.

Gel aman,
Kalenin ardı diken,
Yaktın beni gül iken.
Allah'da seni yaksın,
Üç günlük gelin iken.

Gel aman,
Kale kaleye karşı,
Kalenin ardı çarşı.
Gel sarılıp yatalım,
Dosta düşmana karşı.

Gel aman,
Benim güzel çiçeğim,
Nasıl yarden geçeyim.
Yeminle kasem ettim,
Yoluna öleceğim.

Gel aman,
Ata bindim piyade,
Aşkım bugün ziyade.
Bekarların sevgisi,
Evlilerden ziyade.

Gel aman,
Gidiyorum yoluma,
Şahin kondu koluma.
Eller ne derse desin,
Öleceğim yoluna.

Gel aman,
Evleri dıvar arası,
Kaşları kalem karası.
Yangınlık iyi derler,
Yangınlık baş belası.

Gel aman,
Ben güvercin olaydım,
Cadde yola konaydım.
Gelip geçen yolculardan,
Sevdiğimi soraydım.

Gel aman,
Devrandan gemi geldi,
Gönlümün gamı geldi.
Onun için ağlarım,
Ayrılık demi geldi.

Gel aman,
Kaşların kalem güzel,
Gel beni güldür güzel.
Aramız uzak ama,
Gönlümüz birdir güzel.

Gel aman,
Yar pencereden bakıyor,
Parmağa yüksük takıyor.
Çatık kaşın arası,
Ah ciğerimi yakıyor.

Gel aman,
Elim altın taş tutar,
Taşın dibi buz tutar.
Dışım arsız güler oynar,
İçim gizli yas tutar.

Gel aman,
Gül açar eğin eğin,
Aldırdım elimdeğin.
Her gelen halim sorar,
Hiç bilmez kalbimdekin.

Gel aman,
Dam üstünde damlarımız,
Çifte yanar mumlarımız.
Sen orada ben burda,
Nasıl olur halimiz?

Gel aman,
Ah benim mor çiçeğim,
Pek geldi göreceğim.
Sanma ki vazgeçem,
Aşkından öleceğim.

Gel aman,
Enginarı haşladım,
Doldurmaya başladım.
Yar aklıma gelince,
Ağlamaya başladım.

Gel aman,
Sevdiğimin şansı var,
Derunumda aşkı var.
Beni yare kavuşturanın,
Cennette on köşkü var.

Gel aman,
Çeşmenizde lüleyim,
Sen söyle ben güleyim.
Hakikatli yar isen,
Kucağında öleyim.

Yeni Meram , 8 Haziran l996.

Gel aman,
Karanfil burcu burcu,
Açılır konca konca.
Senin dudu dillerin,
Soktu beni borca.

Gel aman,
Şu dağlar olmasaydı,
Lalesi solmasaydı.
Ölüm Allah'ın emri,
Ayrılık olmasaydı.

Gel aman,
Bahçelerde domata,
Sirke olur salata.
Deyyus baban vermezse,
Turşu kursun kerata.

Gel aman,
Ekin işler eşin ile,
Başı sırma terlik (Takke) ile,
Sen işle de ben sileyim,
Ucu sırma yağlık ile.

Gel aman,
Ezme ile ezme ile,
No'lur gurbet gezme ile.
Mezarımı derin kazın,
Altın saplı kazma ile.

Gel aman,
Mendilim deste deste,
Beni annemden iste.
Annem sana verirse,
Al da koynunda besle.

Gel aman,
Mendilim yeşil dallı,
Ucunda liram bağlı.
Duydum yar hastalanmış,
Acıdım vah zavallı.

Gel aman,
Mendilde yemiş misin?
Dağlarda geyik misin?
Ayda bir selam gelir,
Hünkardan büyük müsün?

Gel aman,
Mendilim kahverengi,
Yoktur yarimin dengi.
Oturmuş kitap okur,
İsmi Derviş Efendi.

Gel aman,
Mendilimin yeşili,
Gaip ettim eşimi.
[Mendilim sen de kalsın,
Sil gözünün yaşını.]

Gel aman,
Mendilimde kare var,
Yüreğimde yare var.
[Ne sen öldün kurtuldun,
Ne aşka bir çare var.]

Gel aman,
Mendilim benek benek,
Etrafı çarkı felek.
Kışı birlikte geçirdik,
Yazın ayırdı felek.

Gel aman,
Mendilimin uçları,
Çıkamam yokuşları.
Yaktı yandırdı beni,
Şu Konya'nın kızları.

Gel aman,
Mendilim yele yele,
Düştüm gurbet ellere.
On yedi mendil eskittim,
Gözyaşı sile sile.

Gel aman,
Rafa koydum kumbara,
İçi dolu zenpara.
Mektepliler ucuzmuş,
İki kuruş on para.

Gel aman,
Peruze yüksük takarım,
Ben güzele bakarım.
Güzel bana bakarsa,
Bir temenna çakarım.

Gel aman,
Bir taş attım kiliseye,
O da gitti Bursa'ya.
İstanbul'un kızları,
İnmiş bir okka pırasaya.

Gel aman,
Ay doğar elek gibi,
Gün doğar melek gibi.
Şu Konya'nın kızları,
Turfanda kelek gibi.

Gel aman,
Ay doğar anasından,
Bulutlar arasından.
Kız memen görünüyor,
Düğmenin arasından.

Gel aman,
Aya baktım ay beyaz,
Kıza baktım kız beyaz,
Keseye baktım para az,
Bu kız bize yaramaz.

Gel aman,
Çaya indim taşı yok,
Yüzük buldum kaşı yok.
Bir dala bülbül konmuş,
Bencileyin eşi yok.

Gel aman,
Çaya indim çay susuz,
Elâ gözler uykusuz.
Ellerin yari gelir,
Nerde bizim uğursuz?

Gel aman,
Çay akar çakıl akar,
Yarim saraydan bakar.
Ağır giymiş mor fesi,
Edası beni beni yakar.

Gel aman,
Çayda kumlar kaynaşır,
Suda balık oynaşır.
Sokakta sesin duysam,
Evde dilim dolaşır.

Gel aman,
Çay içinde üç yiğit,
Belinde altın divit.
Yarime küçük derler,
Al da koynunda büyüt.

Gel aman,
Çay içinde çağlarım,
Yar yitirdim ağlarım.
Yarimi bulup gelenin,
Sıtmasını bağlarım.

Gel aman,
El çocuk dıvar üstü,
Mendilim suya düştü.
Ben mendili ararken,
Üç kız gönlüme düştü.

Gel aman,
Çayıra basma güzel,
Bağrımı ezma güzel.
Allah bizi ayırdı,
Mektubun kesme güzel.

Gel aman,
Kahvenin telvelisi,
Gönlümün sevgilisi.
Güzel üç türkü okur,
Sevilir cilvelisi.

Gel aman,
Küp dibinde unum var.
Allah'tan ümidim var.
Eğer yarim gelirse,
Tekkelere mumum var.

Gel aman,
Küp dibinde bulgurum,
Kaşlarına vurgunum.
Eğer yarim gelmezse,
Ben kendimi vururum.

Gel aman,
Ufacık fiske taşı,
Yandı yüreğim başı.
Ne yarimden haber var,
Ne durdu gözüm yaşı.

Gel aman,
Dut ağacı boyumca,
Dut yemedim doyunca.
Dilim ağzım kurusun,
Yar yemedim duyunca.

Gel aman,
Bugün ayın ondördü.
Kız saçını kim ördü?
Bana yar sevdi derler,
İspat göster kim gördü?

Yeni Meram, 15 Haziran l996.

Gel aman,
Denizdeki gemiye,
Saat geldi yediye.
Gel efendim yatalım,
Saat geldi yediye.

Gel aman,
Deniz üstünde balık,
Okkalıktır okkalık.
Annem beni evlendir,
Canıma yetti bekarlık.

Gel aman,
Deniz dibinde kürek,
Yine ah çekti yürek.
Her şeylere dayandı,
Buna da dayan yürek.

Gel aman,
Denizde kara balık,
Ciğerim sana yanık.
Akşam sana gelecem,
Eviniz kalabalık.

Gel aman,
Denize dalayım mı?
Ben balık olayım mı?
Ay yandı güneş doğdu,
Daha yalvarayım mı?

Gel aman,
Denize dalan oğlan,
Bir balık alan oğlan.
Bir güzelin uğruna,
Dininden dönen oğlan.

Gel aman,
Deniz dibi sarayım,
Seni kimden sorayım?
Yarsız geçen ömrümü,
Ömürden mi sayayım?

Gel aman,
Karanfili eğerim,
Dibine su dökerim.
O yar orda ben burda,
Ben hasretlik çekerim.

Karanfilim budama,
Sefalar geldin odama.
Eğil bir şeftali ver,
Yanındaki adama.

Gel aman,
Karanfil nasıl olur,
Saksıda hasıl olur.
Çekeyim gurbet seni,
Bakalım nasıl olur?

Gel aman,
Karanfil olacaksın,
Sararıp solacaksın.
Elin çekme sevdiğim,
Sen benim olacaksın.

Gel aman,
Karanfil deste gider,
Açılır dosta gider.
Dünyada yar sevmeyen,
Ahrete hasta gider.

Gel aman ,
Karanfil uzar gider,
Yaprağın düzer gider.
Bir kız yolun şaşırmış,
İnşallah bize gider.

Gel aman,
Karanfil evlek evlek,
Dadandı kara felek.
Kavuşmamız az kaldı,
Koymadı kahbe felek.

Gel aman,
Kaleden inişelim,
Atlara binişelim.
Altı kıza bir oğlan.
Hangimiz üleşelim?

Gel aman,
Çeşme başı beklerim,
Vay benim emeklerim.
İller yarim dedikçe,
Sızılar kemiklerim.

Gel aman,
Çeşme başında durdum,
Turalı para buldum.
Sen gelmezsen var gelme,
Ben kendime eş bulurum.

Gel aman,
Vardım çeşme başına,
Sabun koydum taşına.
Sevda nedir bilmezdim,
O da geldi başıma.

Gel aman
Karanfil katmer olsa,
Sevdiğim esmer olsa.
Sevdiğimin yanağı,
Akşama iftar olsa.

Gel aman,
Karanfilim ez beni,
Altın tülbentte ez beni.
Sen kalem ol ben divit,
Ak gerdana yaz beni.

Yeni Meram, 22 Haziran 1996.

Bir Konya Muhabbeti Öncesi

Ayaktakiler (soldan): İbrahim Kezer, Süleyman Kızıltan, Ali Korkal, Garip Başçavuş, İbrahim Satılmış, Mustafa Baypınar, (?), Albayın oğlu Tolga Erim. (Ortadakiler) M. Ali Büyükyaşlı, Mustafa Yılmaz, Hakkı Başçavuş, Ahmet Özdemir (Kör Ahmet), Muharrem Ezder, Mehmet İlerigiden, Muhasebeci Vahit, (?), Kemençeci Hoca. (Oturanlar) Yasin Bağcı, Ali Üretti, Albay Selçuk Erim, Enver Etik ve oğlu.

IV. ODABAŞI'NIN AKTARDIĞI TÜRKÜLERİN VARYANTLARI

(Odabaşı'nın aktardığı türkülerin ilk dizeleri koyu-italik dizilmiştir.)

Keten gömlek filfili yar (Keten gömlek) (Odabaşı 1)

Keten gömlek dizenem menem (Keten Gömlek veya Meneler)*Kendi 93*
Keten gömlek filfili mineler (Mineler) *Halıcı (45)*
Keten göynek kemiş teninden nezik *Giese 56*
Kebabı ince doğra (Meneler) *Sakman-E (40)*
Kebabı ince doğra (Meneler) *T.Sakman (39)*

Atımı bağladım ormana yakın (Odabaşı 2)

Atımı bağladım ben bir meşeye (Atımı Bağladım) *Halıcı (37)*
Atımı bağladım ben bir ormana (Atımı Bağladım) *Kendi 5*
Atımı bağladım ben bir ormana (Noksan Türküler) *Küçükbezirci (87)*
Atımı bağladım bir dal mişeye (Noksan Türküler) *Küçükbezirci (77)*

Bilmem hayal midir aman aman bilmem düş müdür? (Odabaşı 3)

Bilmem hayalmidir (Aksinne I) *Halıcı (16)*
Aksinne'ye vardım (Aksinne II) *Halıcı (17)*
Aksinne'ye vardım, aman aman, goyun yaymaya (Aksinne Türküsü) *Küçükbezirci (46)*
Aksinne'ye vardım aman (Aksinne) *Sakman-E (17)*
Aksinne'ye vardım koyun yaymaya (Aksinne) *T.Sakman (28)*
Aksinneye vardım devranı felek (Aksinne) *Kendi 2*

Çek deveci develerin yokuşa of (Develi) (Odabaşı 4)

Çek deveci develerin yokuşa (Kesik Develi) *Sakman-E (18)*
Çek deveci develerin yokuşa (Kesik Develi) *Halıcı (61)*

Hani benim elli dirhem şekerim (Konyalı) (Odabaşı 5)
Hani benim sırma saçlı sevgilim (Konyalı) (Odabaşı 42)

Hani benim elli direm kişnişim (Konyalı Türküsü) *Küçükbezirci (20)*
Hani benim elli dirhem bulgurum (Konyalı) *Kendi 101*
Hani benim elli dirhem bulgurum (Konyalı) *Sakman-E (28)*
Hani benim elli dirhem bulgurum (Konyalı) *T.Sakman (46)*
Hani benim elli dirhem kesdenem (Konyalı) *THM (1094)*
Hani benim elli dirhem pırasam (Konyalı) *Halıcı (77)*
Hani benim elli direm bulgurum (Konyalı Türküsü) *(Çaylı 1)*
Karamandan, Kayseriden, Konyadan (Dürdü) *(Çaylı 21)*

Çaya vardım taş buldum (Çaya vardım) (Odabaşı 6)

Harman yiri yaş yiri (Harman Yeri Türküsü) *Küçükbezirci (30)*
Harman yeri; yaş yeri (Harman Yeri) *(Çaylı 7)*

Süpürgesi yoncadan (Odabaşı 7)

Süpürgesi saz olur (Süpürgesi Yoncadan) *Halıcı (25)*
Süpürgesi yoncadan *Kendi 131*
Süpürgesi yoncadan *Küçükbezirci (51)*
Süpürgesi yoncadan *Sakman-E (65)*
Süpürgesi yoncadan *T.Sakman (30)*

Çek deveci develeri yokuşa (Aksaray develisi) (Odabaşı 8)

Çek deveci develerin yokuşa (Konya Develi[si]) *Küçükbezirci (48)*
Devem Yüksek, atamadım urganı (Aksaray Develisi) *(Çaylı 3)*
Eremedim vefasına dünyanın (Aksaray Develisi) *Sakman-E (20)*
Eremedim mefasına dünyanın (Aksaray Develisi) *Halıcı (14)*
Eremedim vefasına dünyanın (Aksaray Develisi) *Kendi 3*
Eremedim vefasına dünyanın (Konya Develisi veya Kesik Develi) *Kendi 94*
İremedim mefasına dünyanın (Aksaray Develisi) *Küçükbezirci (49)*
Develinin acem şalı belinde (Kesik Develi) *T.Sakman (25)*

Karaman'ın yoğurdu (Odabaşı 9)

Karamanın alt yanı dere (Karamanlı) *Sakman-E (29)*
Karaman'ın alt yanı dere (Karamanlı) *T.Sakman (24)*
Karamanın alt yanı dere (Karaman) *Halıcı (74)*
Karamanın alt yanı dere *THM*
Karaman'a gider iken (Karamanlı) *Kendi 105*

Yeşil olur gemilerin direği (Odabaşı 10)

Yeşilmolur gemilerin diregi (Yeşilim) *Sakman-E (39)*
Yeşil m'olur gemilerin direği (Yeşilim) *THM (481)*
Yeşil olur gemilerin direği (Yeşilim)*Kendi (157)*

Şu derenin özünü edalım aman aman (Odabaşı 11)

Şu derenin alıcı (Şabab oğlan) *Halıcı (73)*
Şu derenin alıcı *THM*
Bir taş attın alica (Ustan Kimidi) *Sakman-E (31)*
Bir taş attım alıca *THM (2115)*
Şu derenin armudu (Şabap Oğlan veya Ustan Kimidi) *Kendi (142)*
Bir taş attım alica (Ustan Kimidi) *T.Sakman (50)*

Yıldız akşamdan doğarsın (Yıldız akşamdan doğar) (Odabaşı 15)

Yıldız yıldızın saçağı (Yıldız) *Halıcı (68)*
Yıldız yıldızın saçağı (Yıldız veya Kayabaşı Bozlağı) *Kendi (154)*

Eşme idi eşme idi (Kesik çayır) (Odabaşı 14)

İnce çayır biçilirmi (İnce Çayır II) *Halıcı (90)*
İnce çayır biçilir mi (İnce Çayır) *Kendi 78*
İnce çayır biçilir mi (İnce Çayır I) *Halıcı (89)*
İnce çayır biçilir mi? (Kesik İnce Çayır Türküsü) *Küçükbezirci (63)*

İstanbullu yarim (Menberi Havası) (Odabaşı 16)

Memberi koydum tasa (Memberi) *Halıcı (34)*
Menberi didikleri (Menberi Türküsü) *Küçükbezirci (47)*
Menberi koydum tasa (Menberi) *Kendi 112*

Yaylı geldi kapımıza dayandı (Sille Türküsü) (Odabaşı 17)

Yaylı geldi kapımıza dayandı (Necip Oğlan) *Sakman-E (71)*
Yaylı geldi kapılara dayandı (Necip Oğlan) *Halıcı (30)*
Yaylı geldi kapılara dayandı (Yaylı Geldi Türküsü) *Küçükbezirci (45)*
Yaylı geldi kapımıza dayandı (Necip Oğlan) *Kendi 119*

Bir gider de ben ardıma bakarım (Saffet Efendi) (Odabaşı 19)

Atı olan el atına biner mi vay vay (Saffet Efendi) *Halıcı (10)*
Güzelcenin köşededir odası (Safvet Efendi) *Sakman-E (34)*
Toprak tencerede bakla pişermi (Saffet Efendi) *Kendi 133*
Benim atım şu yerlerde eşinir (Saffet Efendi) *THM (983*

Tosun at yorulur gönül yorulmaz (Tosun at) (Odabaşı 20)

Arap atı yorulur gönül yorulmaz (Arap Atı veya Tosun At) *Kendi 13*
Tosun at yorulurda gönül yorulmaz (Tosun At) *Halıcı (32)*
Tosun at yorulurda gönül yorulmaz (Tosun At) *Kendi (148)*

Mezar arasında harman mı olur? (Kâzımım) (Odabaşı 22)

Mezar arasında kanlı kasaplar (Kâzım) *Sakman-E (11)*
Mezar arasında ganlı gasaplar (Kâzım) *T.Sakman (11)*
Mezar arasında harman olur mu? (Mezar Arasında) *Kendi (114)*
Mezar arasında harman olur mu (Mezararası) *Halıcı (70)*
Mezar arasında kanlı kasaplar (Kazımım) *Kendi 91*
Mezar arkasında harman olur mu (Kazım Türküsü) *Küçükbezirci (27)*
Mezar arasında harman mı olur (Kâzımım) *(Çaylı 29)*

Damdan düştüm dalgalanıyorum (Odabaşı 21)

Eşmekaya'nın da kavakları da gölgeli (Eşmekaya) (Odabaşı 23)

Eşme Kayanın kavakları gölgeli (Eşme Kaya) *Sakman-E (23)*
Eşma kayanın kavakları gölgeli (Eşme Kayanın Kavakları) *Kendi 54*
Eşmegaya'nın da gavakları kölgeli (Eşmekaya Türküsü)
Küçükbezirci (12)
Eşmekayanın kavakları gölgeli *Halıcı (53)*

Emmiler emmiler vay anam Türkmen emmiler (Emmiler) (Odabaşı 24)

Emmiler, emmiler, vay anam, Türkmen emmiler (Emmiler)
Küçükbezirci (50)
Emmiler emmiler/ Türkmen emmiler (Emmiler) *Halıcı (21)*
Emmiler emmiler Türkmen emmiler (Emmiler) *Kendi 57*
Emmiler emmiler Türkmen emmiler (Emmiler) *Sakman-E (62)*
Emmiler emmiler Türkmen emmiler (Emmiler) *T.Sakman (10)*
Emmiler emmiler Türkmen emmiler *THM (329)*
Emmiler, emmiler hey (Emmiler Türküsü) *(Çaylı 6)*

Bileydim de Sungurlu'ya varmazdım (Şakir Efendim) (Odabaşı 25)

Atımı bağladım nar ağacına (Şakir Efendi Türküsü/ Varyant)
Küçükbezirci (22)
Şakir efendi dedim yüzüme baktı (Şakir Ef. Bozlağı) *Sakman-E (48)*
Şakir efendi dedim yüzüme baktı (Şakir Efendi Bozlağı)
T.Sakman (32)
Maraş Maraş diller, vay gidi Maraş (Maraş Türküsü/ Varyant)
Küçükbezirci (10)

Kara koyun yayılır (Eksik Türkü) (Odabaşı 26)
Suya düştü gülümüz (Madam) (Odabaşı 12)

Kara koyun yayılır (Madam= Kara Koyun) *Sakman-E (44)*
Kara koyun yayılır (Madam) *T.Sakman (17)*
Kara koyun yayılır *Halıcı (20)*
Aman Madam hoşgeldin (Madam) *Kendi 109*

Çıktım dam başına kandil mi yanar? (Şerif Hanım) (Odabaşı 13)

İğdenin dalında öter kumrular (Şerif Hanım) *Sakman-E (43)*
Şerif Hanım su doldurur dereden (Şerife Hanım) *Küçükbezirci (54)*
Şerif Hanım su doldurur ırmakdan (Şerif Hanım) *Kendi 132*
Şerif hanım ama su doldurur ırmaktan (Şerif Hanım) *Halıcı (33)*

Eğrim büğrüm Bermende'nin yolları (İsimsiz Türkü) (Odabaşı 27)

Eğrim eğrim gider kağnının izi (Garip Anam Ağlasın) *Kendi 71*

Bindim kavak dalına (Odabaşı 28)

Bir Urum dilberi yaktı yandırdı beni (Alimem Türküsü) (Odabaşı 29)

Alimeyi samanlıkta bastılar (Alime) *Sakman-E (56)*
Alimeyi samanlıkta bastılar (Alime) *Kendi 6*
Alimeyi samanlıkta bastılar (Alimeyi) *Halıcı (100)*
Alimenin samanlıktır sarayı (Alime Türküsü) *(Çaylı 10)*

Yağlığımda kişnişim var badem var (Uzun Hava: Parsanalılardan) (Odabaşı 30)

Gövden yire iner Zümbümü Anka *Giese 46*

Çeşmelerin bu mudur? (Cemilem) (Odabaşı 31)

Göver ekinim göver (Baygın Cemile) *Halıcı (67)*
Göver ekinim göver (Cemilem) *Kendi 38*

Kapuları kalındır (Cemile) *Sakman-E (25)*
Gapuları galındır (Cemile) *T.Sakman (7)*

Meram bağlarıdır benim durağım (Meram Bağları) (Odabaşı 32)
Meram bağları benim bağlarım (Meram Bağları) (Odabaşı 36)

Gümüş ıprığıdım, gaynadım çoşdum (Noksan Türküler)
Küçükbezirci (84)

Mavi çizme geymiş koncu dizinde (Eksik Türkü) (Odabaşı 33)

Ördeğim gölünde yüzmeye geldim (Eksik Türkü) (Odabaşı 34)

Çıktım Kozanın dağına (Kozanoğlu) (Odabaşı 35)

Çıktım kozanın dağına (Kozanoğlu) *Sakman-E (45)*
Çıktım Kozanın dağına (Kozanoğlu) *T.Sakman (26)*

Allah bir adama evlat verince (Odabaşı 47)

On birinde mah yüzüne bakılır *Giese 23*
On birinde bir kız sevdim *Giese 24*

Anamur çölleri yansın yıkılsın (Odabaşı 48)

(Ah) Çingenenin o sefası ne hoş olur (Odabaşı 49)

Çıktım kiraz dalına (Hanende İbrahim Efendi) (Odabaşı 39)

Entarisi mum sırmadan (Kasap Türküsü) (Odabaşı 44)

Ey gaziler biz bir gaz aldık (Odabaşı 45)

İsfahan'da bir kuyu var (Acemlerin Muhabbeti) (Odabaşı 37)

Kadife yastığım yok (Odabaşı 41)

Söyletme beni derdim büyüktür (Odabaşı 38)

Söğüdün yaprağı narindir narin (Hüseyni Türkü) (Odabaşı 40)

Zeynebim oturmuş taşın üstüne (Zeynebim Zeynebim) *(Çaylı 25)*

Şu Sille'nin bağları beğim aman aman (Sille Türküsü) (Odabaşı 18)

Turnam nerden geliyor aslım Maraştan (Turnam) (Odabaşı 43)

Kadır mevlam bi yımırtadan dürüttü *Giese 59*

Var varanın sar saranın (Odabaşı 46)

V. VARYANT TESPİTİNDE KULLANILAN KISALTMALAR

[Çaylı]: Çaylı, Fehmi: *Ilgın Folkloru*, Birinci Kitap, Konya 1945.

[Ergun]: [Ergun], Sadettin Nüzhet - [Uğur], Mehmet Ferid: *Konya Halkıyyât ve Harsiyyâtı*. Konya 1926.

[Es-BKA]: Es, Selçuk:"Büyük Konya Ansiklopedisi", *Yeni Konya*, 18. 10. 1969 - 28. 12. 1973;

[Es-KTOA]: Es, Selçuk: "Konya Türküleri ve Oturak Âlemleri", *Yeni Konya*, 19. 11 1979 - 13. 12. 1979;

[Es-D]: Es, Selçuk: *Konya Türküleri* (Daktilo edilmiş).

[Giese]: Giese, Friedrich: *Materialien zur Kenntnis des Anatolischen Türkisch* (Teil I: Erzählungen und Lieder aus dem Vilajet Qonjah. Halle-New York 1907, s. 51-92.

[Halıcı]: Halıcı, Mehdi: *Konya Sazı ve Türküleri*, İstanbul 1985. (Ayrıca bkz. Halıcı, Mehdi - Nuri Cennet: "Konya Türküleri". *Yeni Konya, 1984-1985* [tefrika]).

[Kendi]: Kendi, Cenap: "Konya ve Yöresi Türküler ve Anılarım" (Derl.). *Yeni Meram*, 16. 2. 1987 - 22. 4. 1987.

[Küçükbezirci-I]: Küçükbezirci, Seyit: *Issız Yuvalar: Konya Türküleri [I]*. Umut Yayın, No: 1, (Konya) 1960.

[Küçükbezirci]: "Konya Folklor Araştırmaları". *Yeni Meram, 10 Ocak 1985 - 5 Mayıs 1985* (tefrika).

[Sakman-E]: Sakman, Mazhar: *El Yazma Defter* (kopya);

[Sakman-NKT]: "Notalarıyla Konya Türküleri". *Şehir Postası*, 12 Mart 1963 - 14 Haziran 1963.

[T.Sakman]: Sakman, Mehmet Tahir (Dervişozan): "Türkülerdeki Konya". *Yeni Meram , Ağustos 1985* (tefrika).

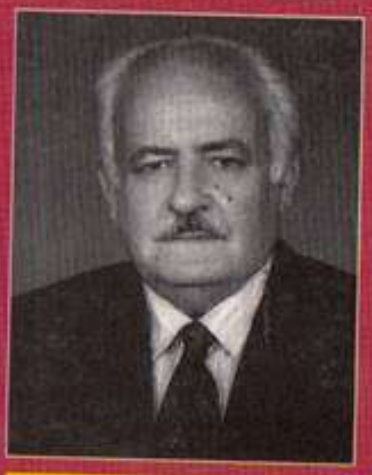

A. SEFA ODABAŞI

1929 yılında Konya'da doğdu. İlk, Orta, Lise öğrenimini aynı şehirde kamamladı. Bir süre İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne devam etti. Askerliğini 1956 - 1957 yıllarında yedek subay olarak yaptı. 1958 yılında SSK Konya Bölge Müdürlüğü'nde çalışmaya başladı. 1982 yılında emekli oldu.

Çocukluğundan beri okumayı ve araştırmayı seven A. Sefa Odabaşı, dostlarının önerisi ile yazmayı denedi. İstanbul dergileri ile, yerel gazetelerde araştırma yazıları yayınladı.

Zengin bir Konya fotoğrafları koleksiyonu bulunan A. Sefa Odabaşı'nın kitaplığında, özellikle yüzyılı kapsayan arşiv belgeleri ile gazete ve kitaplar bulunmaktadır.

Merkezi İstanbul'da bulunan Türk Nümizmatik Derneği ile Türkiye Anıtlar Derneği Konya Şubesi, Konya Kültür, Sanat ve Fikir Adamları Derneği'nin üyesidir.

Bu kitabında A. Sefa Odabaşı'nın 70 - 80 yıl öncesinden kalan eski bir cönkten aktardığı türkü metinlerine yer verilmektedir. Metinler zaman içinde kısmen değişen Konya şehir muhiti türkü geleneğine ışık tutabilecek değerdedir.

ISBN: 975 - 585 - 061 - 9